

Beteckning: _____

Institutionen för ekonomi

Revisorernas förtroendeuppdrag - att skapa balans mellan förtroende och oberoende

*Sofie Fritzell och Sabina Szmidt-Devall
Juni 2009*

Examensarbete i Företagsekonomi/
15 högskolepoäng/D-nivå
Redovisning-Revision

**Ekonomprogram
Examinator: Akmal Hyder
Handledare: Stig Sörling**

FÖRORD

Vi vill ge ett stort tack till dem som hjälpt oss under uppsatsens gång och bidragit med kunskap och erfarenhet. Först vill vi tacka alla respondenter som har tagit sig tid att besvara våra frågor trots att våren är den hektiska perioden för revisorerna. Utan respondenternas svar och deltagande hade inte denna uppsats gått att genomföra, då respondenternas svar utgör grunden för vår uppsats. Respondenterna har alla varit tillmötesgående, vilket underlättat vårt samarbete.

Slutligen vill vi tacka vår handledare Stig Sörling på Högskolan i Gävle som under uppsatsens gång kommit med värdefulla synpunkter och råd samt konstruktiv kritik. Som författare har det gjort att vi utvecklat vårt uppsatsskrivande till det bättre.

Sofie Fritzell & Sabina Szmidt-Devall

SAMMANFATTNING

Titel: Revisorernas förtroendeuppdrag – att skapa balans mellan förtroende och oberoende

Författare: Sofie Fritzell och Sabina Szmidt-Devall

Handledare: Stig Sörling

Nivå: Magisteruppsats i företagsekonomi

Datum: 2009-06

Syfte: Syftet med denna uppsats är att belysa förtroendet för revisorer och vad som skapar förtroende för dem. Vi vill dessutom belysa vad revisorer gör för att skapa förtroende hos sina klienter.

Metod: Uppsatsen baseras på en kvalitativ metod. I vår teoretiska referensram använder vi oss av litteratur inom området, artiklar, propositioner och material från föreläsning inom revision. Vårt empiriska material har vi fått genom att vi har intervjuat fyra revisorer, en revisorsassistent, två företagare, en skatterevisor på Skatteverket samt en kontorschef på en bank för att få ett svar på våra frågeställningar. I vår analys jämför vi teorin med empirin och gör därefter våra slutsatser.

Resultat & slutsats: Det som skapar förtroende hos företagarna är revisorernas kompetens och noggrannhet. Balansen mellan oberoende och förtroende måste hanteras på ett sätt som leder till att jobbet kan utföras korrekt och att båda parter är tillfredställda. Kontorschefen anser att det är viktigt att revisorerna är oberoende. Vidare tycker hon att de flesta revisorer har gott förtroende. Hon tycker att revideringen i stort fungerar bra och kunden får bra tips och råd för att få fram ett bra underlag, vilket innebär att även hon anser att det är revisorernas kompetens som skapar förtroende. Skatterevisorn talar om förtroendet för bankens del. Han menar att ett reviderat företag är en garant för banken. Han får medhåll från kontorschefen på banken som menar att de kan känna sig tryggare med en fackmässig överblick i deras ekonomi. Tystnadsplikten skapar också förtroende hos skatterevisorn. Revisorer använder sin kompetens och oberoende för att skapa förtroende hos sina klienter. De måste även vara uppdaterade vad gäller förändringar och nyheter och hantera tystnadsplikten på ett korrekt sätt. För att sedan behålla det redan skapade förtroendet handlar det om affärsmässig professionalism. Vi konstaterar att analysmodellen är ett bra och användbart hjälpmedel för att skapa förtroende hos klienterna, därför att den håller oberoendet i schack. Det är viktigt att det råder en balans av oberoende och förtroende, eftersom ett för starkt förtroende kan innebära ett hot mot oberoendet.

Förslag till fortsatt forskning: Om revisionsplikten avskaffas och de småföretagen har möjlighet att *välja* om de vill ha revision eller inte vore det intressant att undersöka hur revisionsbyråerna kommer att arbeta för att skapa och behålla förtroende för att få småföretagen att fortsätta *välja* revision.

Uppsatsens bidrag: Läsaren får olika definitioner på begreppet förtroende och olika sätt att både skapa och behålla förtroendet i relationer.

Nyckelord: Förtroende, oberoende, revisor, analysmodellen och intressenter.

ABSTRACT

Title: The auditors commission of trust – to keep a balance between trust and independence

Author: Sofie Fritzell och Sabina Szmidt-Devall

Supervisor: Stig Sörling

Level: Final assignment for Degree of Master of Science in Business Administration

Date: 2009-06

Aim: With this study we want to illustrate what generates trust at auditors and what they do to create trust in their relations to their clients.

Method: The essay is based on a quality approach. In our theoretical element we have used literatures, articles, government bills and material from lectures within audit. Our empirical material comes from interviews we had with auditors, auditor assistant, company owners, taxauditor at Skatteverket and director at a bankoffice. In our analysis we compare the theory chapter and empiric material and present conclusions and analysis.

Result & Conclusions: The central parts in creating trust among clients are auditors' competence and accuracy. The balance between independence and trust must be handled in such a way that job can be performed correctly so that both parts are satisfied. The director at a bankoffice thinks that it's important that auditors are independence. She also thinks that the most of the auditors have good trust and auditing works well. She thinks that auditors' competences create trust. The taxauditor at Skatteverket speaks about trust for the bank. He means that a revised company is a guarantor for the bank. The director at a bankoffice feels safely when auditors have done their work. Professional secrecy also creates trust at the taxauditor. Auditors use their competence and independence to create trust in relation to their clients. They must be updated to changes and news and handle the professional secrecy correct. To keep the trust that already has been created it's all about business professional. We establish that the analysis model is a good and useful tool to create trust for the clients. It is important that there is a balance between trust and independence, because a strong trust can be a threat with the independence.

Suggestions for future research: If the auditduty is abolished and the small companies had an opportunity to *choose* if they want to keep audit or not it would be appealing to investigate how auditoffices would act to create and retain trust too get small companies continuing *choosing* audit.

Contribution of the thesis: This essay gives the reader different definitions about trust and different ways to create and keep trust.

Key words: Trust, independence, auditor, analysis model and stakeholders.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. INLEDNING	8
1.1 BAKGRUND	8
1.2 PROBLEMDISKUSSION	8
1.3 SYFTE.....	10
1.4 FRÅGESTÄLLNINGAR.....	10
1.5 DISPOSITION	10
2. METOD.....	12
2.1 METODVAL	12
2.2 TILLVÄGAGÅNGSSÄTT	12
2.3 REABILITET OCH VALIDITET	13
2.4 VETENSKAPLIGT SYNSÄTT	13
2.5 HERMENEUTIKEN.....	14
2.5.1 FÖRFÖRSTÅELSE	14
2.5.2 FÖRSTÅELSE	15
2.5.3 EFTERFÖRSTÅELSE.....	15
3. TEORETISK REFERENSRAM	16
3.1 REVISIONENS SYFTE OCH REVISIONENS INTRESSETER	16
3.2 PRINCIPAL-AGENTTEORIN.....	17
3.3 OBEROENDE.....	17
3.4 ANALYSMODELLEN.....	18
3.5 FÖRTROENDE	20
3.6 FÖRTROENDE I PROFESSIONELLA I RELATIONER	21
3.7 BYGGA UPP FÖRTROENDE.....	22
3.8 DET RUBBADE FÖRTROENDET	23
3.9 TIDIGARE STUDIER OM REVISORERNAS OBEROENDE OCH FÖRTROENDE ..	24
4 EMPIRI	25
4.1 PRESENTATION AV RESPONDENTERNA	25
4.2 PRESENTATION AV RESPONDENTERNA	25
4.3 VAD SOM SKAPAR FÖRTROENDE	25
4.4 OBEROENDE.....	25
4.5 ANALYSMODELLEN.....	30
5. ANALYS.....	25
6. SLUTSATS	38
6.1 FÖRSLAG TILL FORTSATT FORSKNING	40
7 KÄLLFÖRTECKNING	41

Bilagor

Bilaga 1 - Frågor till revisorerna	44
Bilaga 2 - Frågor till skatterevisorn på Skatteverket	45
Bilaga 3 – Frågor till företagarna	46
Bilaga 4 - Frågor till kontorschefen på banken	47

Figurförteckning

Figur 1.1 Uppsatsens disposition (egen källa)	10
Figur 3.8 Faktorer för att bygga ett förtroende.....	22
Figur 2.4.1 Den hermeneutiska spiralen.....	15

FÖRKORTNINGSLISTA

FAR SRS - Svenska revisorsorganisationen

ISB - Independence Standards Board

RN- Revisorsnämnden

RevL - Revisorslagen

1. INLEDNING

I uppsatsens inledande kapitel ges en introduktion till revisorns oberoende och förtroende. Vi presenterar även vårt syfte och frågeställningar.

1.1 BAKGRUND

Enligt FAR har frågorna kring revisorns oberoende funnits lika länge som det funnits ett revisionsyrke. Intresset för revisorns oberoende och kvalitet har ökat. Anledningen till det är att näringslivet blivit mer komplext och behovet av tillförlitlig information hos kapitalplacering och andra intressenter har ökat. Branschen anpassar sig fort till den snabba utvecklingen och de stora förändringar som ägt rum inom näringslivet det senaste decenniet.¹ Det har gjort att det förs en flitig debatt om revisorns oberoende. Det ställs stora krav på att det ska finnas en oberoende revision.

Melén skriver att tusentals människor förlorade sina jobb och fick se sina besparingar gå upp i rök i samband med Enron skandalen.² Almgren anser att det var revisorerna som gjorde att förvanskningen av bokföringen överhuvudtaget var möjligt. Almgren finner att anledningen för att revisorerna lyckades med förvanskningen var en väl inarbetad vänskapskorruption mellan Andersens revisionsbyrå som reviderade bolaget och Enrons företagsledning. Andersens revisionsbyrå hade reviderat Enrons räkenskaper i mer än 10 år.³

I Affärsvärlden läser vi om att Enrons kollaps har flera likheter med Kreugerkraschen som är Sveriges största finansskandal genom tiderna. Det finns flera likheter mellan finansskandalerna, det är en karismatisk och innovativ entreprenör, högt tempo, hög belåning, många affärer, svåröverblickbara närståendetransaktioner, kreativ bokföring på gränsen till eller över det tillåtna och en marknad som vill bli förförd trots varningssignaler.⁴

När regeringskommissionen år 1932 skulle utreda Ivar Kreugers affärer anlidade de PricewaterhouseCooper. Enligt Johansson et al var det ett uttryck för att man krävde revisorer som inte var involverade i affärerna på något vis eller på något annat sätt beroende till Kreugers alla bolag. Det fanns då en fungerad revision i Sverige, men den var i behov av en skärpning av reglerna för det hade Kreugers affärer visat. Det blev starten på den moderna revision som vi har i Sverige idag.⁵

Den moderna revisionen i Sverige diskuteras ständigt inom näringslivet. Det som omfattar mest problem är uppenbarligen oberoende revisorer, vilket vi ska diskutera vidare i uppsatsen.

1.2 PROBLEMDISKUSSION

Enligt Johansson et al är revision en i efterhand utförd oberoende granskning av redovisning och förvaltning som varar under en viss tidsperiod.⁶ FAR hävdar att det är en förutsättning för ett fungerande näringsliv och samhälle. Vidare anser FAR att skapa förtroende är stort inom

¹ FAR, (2006). Sid.112

² Melén, J, (2006)

³ Almgren, J, (2002)

⁴ Affärsvärlden, (2002)

⁵ Johansson S-E, Nyström, B, Rydström E, (1987). Sid.31f

⁶ A.a. s.8

näringslivet och samhället. Intressenterna måste kunna lita på den information som företaget lämnar om sin ekonomiska situation och på förvaltningen.⁷

I kontrollens natur ligger enligt Johansson et al att den som kontrollerar får inte vara beroende av den som kontrolleras. Det uppkommer givetvis konfliktsituationer för även det ligger i kontrollens natur. Vidare anser Johansson et al att det handlar om att lösa konflikterna på bästa sätt, då det är svårt att arbeta under ett permanent konflikttillstånd. Med anledning därav ska fullständigt oberoende eftersträvas så långt som möjligt.⁸

Då den nya revisorslagen (2001:883), (RevL), trädde i kraft 1 januari, 2002 flammade debatten om revisorns oberoende återigen upp både nationellt och internationellt.⁹ Lagen innehåller en särskild bestämmelse om revisorns prövning av sin opartiskhet och självständighet i revisionsuppdrag. Enligt 20 § RevL ska en revisor i revisionsverksamheten utföra sina uppdrag med opartiskhet och självständighet samt vara objektiv i sina ställningstaganden. 21 § föreskriver att en revisor ska för varje uppdrag i revisionsverksamheten pröva om det finns omständigheter som kan rubba förtroendet för hans opartiskhet eller självständighet den s.k. analysmodellen. Om det finns sådana omständigheter som kan rubba förtroendet för hans opartiskhet eller självständighet ska revisorn avstå från uppdraget. Bestämmelsen anger omständigheter då revisorn ska avsäga sig uppdraget t.ex. egenintressehotet, självgranskningshotet, partsställningshotet, vänskapshotet och skrämshotet.

En revisor ska enligt Langstedt vara oberoende till 110 % av varje intresse som på minsta sätt kan ha inflytande på hans handlingssätt. Revisorn ska även känna sin klients verksamhet i grunden och avslöja bedrägerier innan tanken föds hos den potentiella brottslingen. Revisorn ska ha ett etiskt förhållningssätt på så vis att han vet bättre än lagstiftaren kan värdera behovet av information hos omvärlden och kan agera på ett bättre sätt än vad lagarna kräver. Sammanfattningsvis anser Langstedt att en revisor inte kan vara av denna värld. En revisor kommer alltid att vara påverkad av egna uppfattningar och värderingar som är speciella för honom t.ex. genom egna erfarenheter och preferenser som kan spela in i revisionsuppdraget.¹⁰

Efter skandalen med Enron är FAR:s ordförande glad och stolt över analysmodellen och är övertygad om ifall USA hade använt sig av analysmodellen hade modellen flaggat för varningar både för självgranskningshotet och eventuellt vänskapshotet.¹¹ När Andersens revisorer undertecknade Enrons årsredovisning gav det omvärlden en högre grad av förtroende för årsredovisningen, eftersom revisorns uppgift är att ge ökad trovärdighet åt årsredovisningen.¹² Dan Brännström anser att det inte tar många sekunder eller minuter innan ett förändrat förtroende kan få stor påverkan. Finns det något, förutom ljuset, som färdas så snabbt som ett rubbat förtroende?¹³

⁷ FAR, (2006). Sid.19

⁸ Johansson S-E, Nyström, B, Rydström E, (1987). Sid.31

⁹ Engerstedt U, Strömquist A, (2003). Sid.36

¹⁰ Langstedt, L, (1999). Sid.22f

¹¹ Holmquist, B, (2001). Sid.6

¹² Langstedt, L, (1999). Sid.22

¹³ Brännström, D, (2004). Sid.41f

1.3 SYFTE

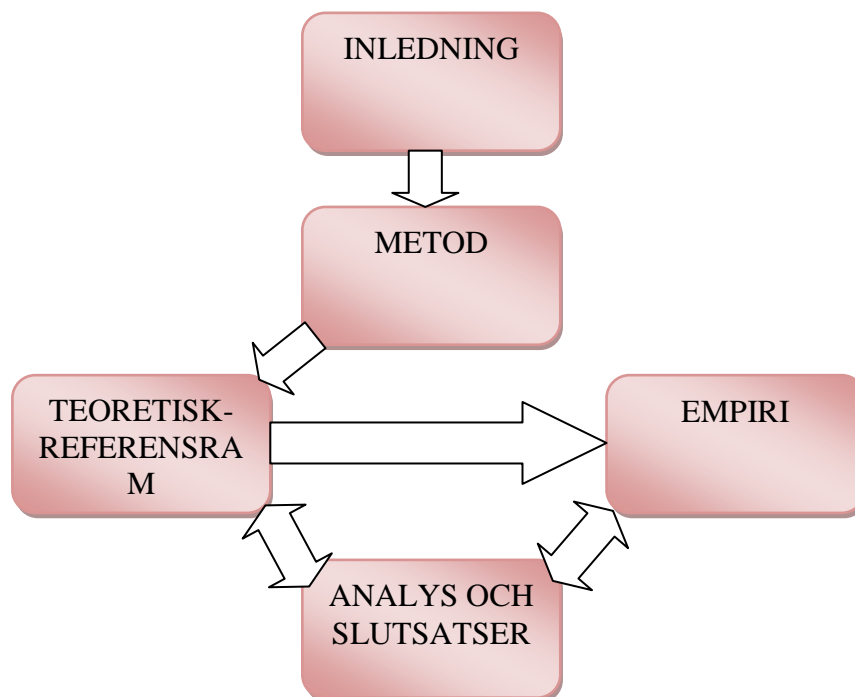
Syftet med denna uppsats är att belysa förtroendet för revisorer och vad som skapar förtroende för dem. Vi vill dessutom belysa vad revisorer gör för att skapa förtroende hos sina klienter.

1.4 FRÅGESTÄLLNINGAR

- Vad skapar förtroende hos intressenter som skatterevisor, kontorschef på bank och företagare?
- Vad gör revisorer för att skapa förtroende hos sina klienter?
- Är analysmodellen ett användbart hjälpmedel för att skapa förtroende hos klienterna?

1.5 DISPOSITION

Uppsatsen består av fem kapitel. Varje kapitel presenteras med en kort sammanfattning av innehållet.

Figur 1.1 Uppsatsens disposition (egen källa)

Kap 1 - INLEDNING

I uppsatsens inledande kapitel ges en introduktion till revisorns oberoende och förtroende. Vi presenterar även vårt syfte och frågeställningar.

Kap 2 - METOD

Detta kapitel ger en beskrivning av de utgångspunkter och tillvägagångssätt som valts för uppsatsens genomförande.

Kap 3 - TEORETISK REFERENSRAM

Här presenterar vi den litteratur som utgör uppsatsens vetenskapliga utgångspunkt. Kapitlet innehåller de teoretiska ramarna kring principal-agentteorin, revisorns oberoende och analysmodellen med de fem hot eller omständigheter som rubbar förtroendet. Dessutom ger vi en överblick om tidigare forskning inom område. Slutligen redogör vi för förtroende i professionella relationer, vad som krävs för att bygga upp förtroende och vad som kan rubba förtroendet. Slutligen ger vi en överblick över de tidigare studierna inom samma ämne.

Kap 4 - EMPIRI

I kapitlet presenteras sammanställningar av de intervjuer som vi genomfört. Vi har delat materialet i tre olika teman.

Kap 5 - ANALYS

I detta kapitel analyserar vi den information vi samlat in genom våra intervjuer och litteratur.

Kap 6 – SLUTSATS

I kapitlet framställer vi de slutsatserna vi kommit fram till. Därefter ger vi förslag till fortsatt forskning för andra studenter.

2. METOD

Detta kapitel ger en beskrivning av de utgångspunkter och tillvägagångssätt som valts för uppsatsens genomförande.

2.1 METODVAL

Vi har valt att använda oss av en kvalitativ forskningsmetod i form av intervjuer i vår undersökning. Vi valde en kvalitativ metod, eftersom metoden intresserar sig för hur individen upplever, tolkar och strukturerar en omgivande verklighet i relation till sina tidigare kunskaper och erfarenheter. Människan studeras i "real-life"-situationer och inte i laboratoriesituationer. I kvalitativa studier finns forskaren nära det studerade subjektet och ingår själv en del i metoden. Den traditionella subjekt-objekt-separationen har nu ersatts av en subjekt-subjekt-relation som innebär närhet.¹⁴

Efter att ha studerat forskningsmetoder i litteraturen förstår vi att det finns olika fördelar och nackdelar i valet av form på undersökningsmetod. En nackdel med kvalitativ metod är enligt Andersson om författarna väljer att använda sig av frågeformulär eller enkätundersökningar. Det är tidskrävande, eftersom denna form ställer stora krav på utformningen och uppbyggandet av enkäten. Vidare anser Andersson att fördelen är att det istället går ganska fort att sammanställa svaren efter undersökningens slut. Väljer man som författare istället att använda sig av en intervjumetod kan det vara lättare att formulera dessa frågor, eftersom intervjun liknar en diskussion med öppna frågor. Däremot går det åt mycket tid till sammanställningen av svaren, då svaren kan vara mycket långa och det kan vara svårt att tolka respondenternas svar.¹⁵ Den muntliga intervjun enligt Andersson ger en möjlighet att skapa en gemenskap med respondenterna och intervjun blir mer i form av ett samtal utifrån de frågor som ställs. Det gör att man som intervjuare kan kontrollera om respondenten förstår frågorna på rätt sätt och det finns även möjlighet att omformulera frågorna vid behov. Andersson anser att det finns även möjlighet att studera och väga in ansiktsuttryck och reaktioner på de frågor som ställs.¹⁶

2.2 TILLVÄGAGÅNGSSÄTT

Vårt syfte med intervjuerna har varit att skapa en bild av respondenternas åsikter. Vi har intervjuat fyra revisorer, en revisorsassistent, två företagare, en skatterevisor på Skatteverket samt en kontorschef på en bank för att få ett svar på våra frågeställningar. Vi har utfört personliga intervjuer, men p.g.a. revisorernas hektiska period har en av revisorerna inte haft tid att träffas för en intervju och bad att få svara via e-mail istället. De personliga intervjuerna har skapat oss möjligheter att kunna läsa av respondenternas kroppsspråk och tonläge. Vi har utfört intervjuerna på respektive arbetsplats och respondenterna har kommit med förslag på tid och datum för intervjuerna. Innan intervjuerna har vi skickat frågorna och stämt av tiden för intervjun för att de ska vara mer förberedda och på så sätt underlätta samarbetet mellan oss. Under intervjuerna har vi använt oss av en färdigställd intervjumall med öppna svarsalternativ, men vår ambition har trots det varit att försöka hålla intervjuerna så öppna som möjligt för att skapa en bra dialog mellan oss. Vi vill undvika att respondenterna svarar så kort som möjligt och det uppstår lätt i samband med slutna frågor.¹⁷ Vi har varit noga med

¹⁴ Backman, J, (2008). Sid.54

¹⁵ Andersson, B-E, (1985). Sid.19

¹⁶ A.a. Sid.24

¹⁷ Häger, B, (2007). Sid.60

hur vi ställt våra frågor för att det inte ska ställas på ett ledande sätt. Det är viktigt att intervjun avspeglar respondenternas tankar och åsikter och inte intervjuarens tankar kring ämnet.¹⁸ Respondenterna har haft möjlighet att lägga till någon fråga som de saknar. Vi har även frångått ordningen på frågorna om det har fallit sig naturligt. Vid samtliga intervjuer har vi använt oss av ljudupptagning, anledningen till det är att vi istället ska kunna fokusera på respondenternas svar och kunna ställa eventuella följdfrågor. Hade vi inte haft tillgång till ljudupptagning hade vi behövt lägga ner mer tid på att anteckna respondenternas svar och det tror vi skulle ha varit en nackdel.

För att fånga in de problemformuleringar som finns i undersökningen ställs det höga krav när det gäller utformningen och valet av intervjufrågor. Som intervjuare måste man fundera noga på vilken information som behövs för att kunna belysa frågeställningarna. Frågorna som vi har ställt till våra respondenter har varierat beroende på vem vi har frågat. Våra frågor handlar främst om förtroende t.ex. allmän uppfattning om förtroende och vad man gör för att behålla förtroendet. Vi har även ställt frågor om oberoende, då vi anser att förtroende och oberoende har ett nära samband. Frågorna har t.ex. handlat om allmän uppfattning om oberoendet och om det kan finnas några situationer då det kan vara svårt att vara oberoende. Vi har ansett att det är relevant att även ställa frågor gällande analysmodellen för att den i högsta grad betraktar oberoende då den säkerställer om det finns omständigheter som kan hota revisorns oberoende ställning. En annan aspekt man måste ta hänsyn till vid valet av intervjufrågor är hur känsligt undersökningsämnet är hos respondenterna. Frågor som för konstruktören av dessa kan tyckas vara bra utformade och tydliga, kan tolkas på ett helt annat sätt av respondenterna.¹⁹ Vi anser att revisorns oberoende är ett känsligt ämne och har därför låtit våra respondenter varit anonyma för att inte svaren skulle bli återhållsamma.

2.3 REABILITET OCH VALIDITET

Enligt Jacobsen kan intervjuareffekten, dvs. vår närvaro påverka respondenternas svar och kontexteffekten, dvs. var intervjun äger rum påverka reliabiliteten av våra intervjuer. Det kan vara svårt att helt eliminera intervjuareffekten.²⁰ Vi har försökt att inte påverka våra respondenters svar, men vi tror att vi skulle ha fått samma svar från respondenterna även om vi inte var där och de istället fick svara på frågorna enskilt. Vi valde att genomföra intervjuerna genom bandupptagning för att inte utelämna relevant information, men tror inte att detta påverkade våra respondenters svar. Istället fick vi exakt med respondenternas uppfattningar. Intervjuerna har skett på respektive respondents arbetsplats, vilket vi tror ökar reliabiliteten i deras svar. Respondenterna känner sig trygga och lugna.

Validitet är enligt Jacobsen ett mått att kritiskt granska sina källor.²¹ Genom våra respondenters breda kunskap och erfarenhet av yrket som revisor har de gett oss information som vi anser är relevant. Vi har varit i kontakt med fler respondenter för att öka validiteten. Vi anser att vi har en hög validitet i vår uppsats. Ett skäl är att respondenterna inte har något skäl att ge oss felaktig information, då de är anonyma.

2.4 VETENSKAPLIGT SYNSÄTT

Vetenskapssynen präglas enligt Gustafsson av hur samhället ser på vetenskap, vilken forskningsmiljö man befinner sig i och en mängd andra faktorer. Vetenskapssynen kan även påverka forskarens kunskapande hur man ser på världen, data och vetenskap. Han menar

¹⁸ Ejvegård, R, (2003). Sid.49

¹⁹ Andersson, B-E, (1985). Sid.68ff

²⁰ Jacobsen, D, (2002). Sid.190

²¹ A.a. Sid.256ff

också att det finns ett flera olika sätt att se på vetenskap och kunskapsskapande.²² Vi har valt att skriva om vad som skapar förtroende hos intressenter som skatterevisor, kontorschef på bank och företagare, vad revisorer gör för att skapa förtroende hos sina klienter och om analysmodellen ett användbart hjälpmedel för att skapa förtroende hos klienterna. Med utgångspunkt för våra tolkningar och analyser som vi gör genom våra intervjuer hamnar vi inom hermeneutiken som vetenskapsteori.

2.5 HERMENEUTIKEN

Enligt Gustafsson handlar hermeneutiken om tolkning och förståelse och arbetar således med tolkning som metod. I de flesta sammanhang kallas hermeneutiken för kvalitativ metod, men en hermeneutiker kan dock använda sig av kvantitativa data i sitt tolkningsarbete. Det kvalitativa arbetssättet innebär enligt Gustafsson att forskaren inte är bunden till slumpmässiga urval för att få respondenter som är representativa, utan istället ger det forskaren en hög grad av frihet. Forskaren kan även spekulera mer fritt och vara djärv i sina tolkningar för att på så vis skapa poäng. Den hermeneutiske forskaren kan se djupare än det data som han har samlat in visar genom att fylla i luckor som finns mellan enskilda data eller göra helhetsbedömningar som går bortom insamlade data.²³ Hermeneutiska forskarna söker efter innebörden hos de objekt som de studerar och dessa studeras sedan som texter och språk. Gustafsson menar på att det gäller även handlingar och icke-språkliga livsuttryck som tillkommit i meningssammanhang och måste studeras i sina sammanhang för att få en förståelse. I första hand tolkas innebörder och meningssammanhang genom språklig tolkning.²⁴

2.5.1 FÖRFÖRSTÅELSE

Patel et al. menar att hermeneutiken försöker att se helheten i forskningsproblemet, vilket är mer än summan av delarna. Genom att ställa helheten i relation till delarna och pendla mellan del och helhet når forskaren fram till en fullständig förståelse.²⁵ Lindholm nämner detta synsätt som den hermeneutiska spiralen. Förförståelse är enligt Lindholm grundad på väl integrerad erfarenhet av både teoretisk och praktisk karaktär. Med start från sin förhandsuppfattning av helheten börjar man snickra på bokens delar. Det är inte alltid som förhandsuppfattningen är klar medveten. Efter att ha skrivit några ofullkomliga avsnitt får man idéer till nya och får en annan syn på sin helhetsuppfattning. Nu har man enligt Lindholm gått ett varv i sin hermeneutiska spiral, därför att man har kommit ett steg längre fram. Tack vare arbetet med delarna växer det hela tiden fram en ny helhetsuppfattning och man går vidare i spiralen.²⁶

Vår förförståelse till denna uppsats har vi fått genom att vi har läst litteratur på området för att fördjupa vår förförståelse och kunskap i det ämne som vi har valt att skriva om. Vi har även intervjuat fler sakkunniga personer inom detta ämnesområde. De tolkningar som vi gjort i samband med intervjuerna kan vara beroende av vår tidigare kunskap och ses även det som förförståelse.

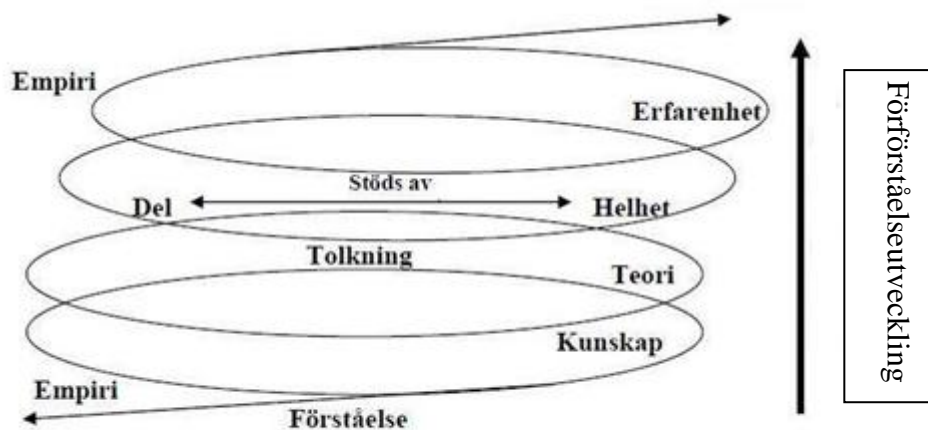
²² Gustafsson, B, (2003). Sid.8

²³ A.a. Sid.13

²⁴ A.a. Sid.72

²⁵ Patel R, Davidson B, (2003). Sid.30

²⁶ Lindholm, S, (1999). Sid.73f

Figur 2.5.1 Den hermeneutiska spiralen.²⁷

2.5.2 FÖRSTÅELSE

Nästa steg kallas förståelse. Enligt Gustafsson finns det flera olika slags förståelser t.ex. begripa eller att fatta något. Dessa beskrivs vara en mer ytlig form av förståelse. Hermeneutisk förståelse enligt Gustafsson är att förstå på ett mer djupgående sätt så att livsstilen och existensen berörs och förändras av förståelsen.²⁸ Arbnor et al menar att den bygger vidare på de relationer och dialoger som skapats mellan aktören och kunskaparen under förförståelsen. Den fortsatta dialogen enligt Arbnor et al syftar till att öka aktörernas förmåga att lösa sina egna problem.²⁹ Vi anser att under uppsatsens skrivande befinner vi oss under förståelse, då vi tar kontakt med respondenter och samtidigt försöker lösa ett problem med att hålla dialogen mellan våra respondenter öppen.

2.5.3 EFTERFÖRSTÅELSE

Arbnor et al beskriver efterförståelse som det tredje momentet i förståelseutvecklingen. Det startas en process där det utvecklade språket sätts i relation till det faktiska och aktuella och till befintlig teori. Språkutvecklingen blir en del av de fortsatta handlingar som framstår som meningsskapande.³⁰ Vår efterförståelse av denna uppsats är att vi har fått en bred kunskap vad gäller revisorns oberoende och förtroende och är en kunskap som är av mening, då vi alltid kommer att bära med oss kunskapen.

²⁷ Gustavsson, B, (2003). Sid.78

²⁸ A.a. Sid.74

²⁹ Arbnor I, Bjerke B, (1994). Sid.183

³⁰ A.a. Sid.183

3. TEORETISK REFERENSRAM

Detta kapitel innehåller de teoretiska ramarna kring principal-agentteorin, revisorns oberoende och analysmodellen med de fem hot eller omständigheter som rubbar förtroendet. Vi redogör för förtroende i professionella relationer, vad som krävs för att bygga upp förtroende och vad som kan rubba förtroendet. Slutligen ger vi en överblick över de tidigare studierna inom samma ämne.

3.1 REVISIONENS SYFTE OCH REVISIONENS INTRESSENTER

Johansson et al förklarar att revision är en definitivt viktig funktion i det moderna samhället, inte minst för att revisorernas mest dominerande uppgift är att kvalitetssäkra information. Är inte samhället och näringslivet försedd med tillförlitlig information fungerar de både dåligt och i många sammanhang inte alls.³¹ Det framgår i FAR Revision att det evidenta målet förankrat till revision är att revisorn ska lämna en revisionsberättelse, där han yttrar sig om årsredovisningen och bokföringen samt om styrelsens och Vd: s förvaltning. Viktigt är att revisorn alltid har målet dvs. uttalandena i revisionsberättelsen i sikte. Vidare upplyses det i FAR Revision att revisorn ska sätta sig in och förstå företaget och dess verksamhet. Revisorn ska därefter granska och slutligen rapportera om företagets årsredovisning, bokföring och förvaltning. Revision ska utföras av en oberoende revisor och det framlagda arbetet ska vara resultatet av den objektiva bedömningen. Det betonas i FAR Revision att den väsentliga aspekten gällande revisionen är att revisionens resultat främst ska ligga till grund och påverka enskilda intressenters beslutsfattande och förhållande mellan olika intressenter.³²

Diamant hävdar att det finns två primära synsätt avseende vilka intressen som är sådana att de ska motivera ett behov av revisorns kontroll. Han gör gällande att det ena synsättet som är den fundamentala i anglosaxiskt hänseende utgår från att revisorn ska tillvarata en bred krets personers intressen. Enligt honom innebär detta att revisorn vid verkställande inte endast av revision utan även i samband med andra yttranden och rapporter som inte endast är ägnade att användas av uppdragsgivaren internt, ska tillvarata samtliga intressenters rätt. Diamant vidmakthåller att det visserligen finns ett samhällligt intresse av reviderad information, men det behöver inte betyda att revisorns ansvar är rättsligt tillämpligt i förhållande till samtliga intressenter. Det andra synsättet enligt Diamant innebär en fokusering på ägarintressena.³³

Diamant yttrar att i den svenska regleringen är reglerna att se som en förlikning och ska tillfredsställa ett flertal olika, ibland mot varandra stående intressen. Han menar dessutom att lagstiftaren utgår från att alla som har eller kan komma att få en, av lagstiftaren icke definierad relation till det granskade bolaget ska ses som revisionens intressenter. Utgångspunkten ska vara att var och en som använder sig av reviderat offentligt material har rätt att utgå från att utgifterna i materialet är riktiga. På så sätt har det som intressenter angivits aktieägare, borgenärer, anställda, det allmänna, potentiella aktieägare och potentiella borgenärer, utbildningsinstitut, den breda allmänheten samt de granskade bolagens funktionärer. Enligt Diamant så delas de olika intressenterna in i två grupper; direkta och indirekta intressenter, med hänsyn tagen till deras närhet till granskningsföremålet, och skillnaden mellan dessa grupper består i att de direkta intressenterna har ett juridiskt erkänt

³¹ Johansson S-E, Häckner E, Wallerstedt E, (2005). Sid.71

³² FAR (2006). Sid.14

³³ Diamant, A, (2004). Sid.106

intresse och därmed tillgång till en individualiserad sanktionsrätt. De indirekta intressenterna enligt Diamant är utan denna rätt.³⁴

3.2 PRINCIPAL-AGENTTEORIN

Enligt definition Corporate Governance (bolagsstyrning) är termen på ett växande internationellt ämnesområde som behandlar hur företag styrs ur ett externt perspektiv samt därtill kopplade regelverk och regleringar inom bland annat redovisning, revision och bolagsområdet. Området omfattar allt från företagsledningens, ägarens och revisorns agerande till hur revisionens - och redovisningsregler växer fram och hur de finansiella marknaderna fungerar och kan analyseras. Inom området integreras således ämnen såsom redovisning, juridik och finansiell ekonomi.³⁵ Det är inom bolagsstyrning som principal- och agentteorin kommit fram och den grundas på att intressen representerade av aktieägarna och företagsledningen går skilda vägar. Utifrån den pågående debatten i näringslivet kan man konstatera att det finns tillfällen då styrelsen och företagsledningen tänker mer på sig själva än vad som är bäst för företaget och ägarna.

Diamant anser att revisionens funktion kan förklaras med agent-principal teorin. Det föreligger så att ägarna för företaget ger uppdrag åt bolagsledningen att förvalta ägarnas kapital på ett sätt som favoriserar tillväxten av den. Det finns dock ett problem som orsakas av asymmetrisk information då bolagsledningen oftast disponerar över mer information än ägarna själva. Vidare upplyser Diamant att bolagsledningen kan utnyttja den situationen för egen förtjänst. För att förhindra att illojaliteten hos ledningen tar över lojaliteten nominerar ägaren en revisor. Revisorn ska ha kontroll över att bolagsledningens åtaganden uppfylls på rätt sätt.³⁶ För att revisorn ska kunna uppträda på det sättet och kunna uppfylla principalernas förväntningar måste han själv både vara och uppfattas som objektiv och självständig, dvs. vara oberoende i all enighet av det ovanstående.³⁷

3.3 OBEROENDE

Ett grundläggande villkor enligt Flint för att revisionen ska fylla sin funktion är att den är auktoritativ. För att resultatet av revisionen ska kunna anses som sådan krävs kompetens och oberoende hos den revisor som granskar.³⁸ Den ökade tilltron som revisorn ska tillföra kan enbart uppnås om revisorn har förmågan och viljan att göra sina bedömningar och fatta sina beslut utan irrelevant hänsyn. Revisorn är oberoende om han vid utförande av sitt arbete gör bedömningar och fattar sina beslut på basis av existerande fakta och utan att låta sig påverkas av andra personens vilja eller önsknings. Oberoende en karaktärsfråga innebärande förmågan att självständigt och objektivt ta ställning till inhämtad information och då behövs det kunna uttala kritik mot innehållet i denna.³⁹ Revisorn måste inta sin oberoende roll för att undvika påverkan vid intressekonflikter. ISB definierar oberoende som "... freedom from those pressures and other factors that compromise, or can reasonably be expected to compromise, an auditor's ability to make unbiased audit decision" här förutsätter det att revisorn ska vara faktiskt oberoende och det som ska vara opåverkat är revisorns moral och gott namn.⁴⁰

³⁴ Diamant, A, (2004). Sid.112

³⁵ www.12manage.com (2009-04-16)

³⁶ Diamant, A, (2004). Sid.172

³⁷ A.a. Sid.162

³⁸ Flint, D, (1988). Sid.46

³⁹ Diamant, A, (2004). Sid.162ff

⁴⁰ A.a. Sid.164

Widhagen som är FAR: s representant i Revisorsnämnden anför att det finns två slags av oberoende, dels det faktiska och dels det synbara. Det faktiska oberoendet är revisorns egen syn på sitt förhållningssätt till uppdraget och det synbara oberoendet är omvärldens uppfattning av revisorns oberoende. Han argumenterar att det är betydligt svårare att göra något åt det synbara oberoende, för att vem som helst kan påstå att en revisor verkar beroende för att han ser det på det sättet.⁴¹

Berlin resonerar att när revisorn ska tillföra trovärdighet till den av honom granskade informationen är ett avgörande kriterium att han också uppfattas som oberoende, han ska vara synbart oberoende. Möjligheten att bedöma den enskilde revisorns karaktär är begränsad, därför ställs det krav på vissa yttre kriterier på oberoendet.⁴² Diamant yttrar också att revisorns oberoende ställning ska offentligt manifesteras genom hans uppträdande såsom det uppfattas av intressenterna. Han anser vidare att genom att intressenterna känner förtroende för den granskning som revisorn utför kan den tilltroskapande effekten som eftersträvas uppnås.⁴³ Casel framhåller att den ideala revisorn har teoretiskt sett såväl både ekonomiska som psykologiska förutsättningar för att vara helt oberoende och agerar i enlighet därmed. Han poängterar dock att det vore sorgligt att träffa en människa som förkroppsligar ett sådant ideal och sålunda visade sig totalt okänslig för sina medmänniskors reaktioner. Enligt Casels filosofi borde en oberoende revisor sålunda i princip redan vara välbärgad och varken få njuta av frukterna eller riskera sin privatekonomi p.g.a. en granskande revisors ekonomiska utfall till följd av revisorns insatts.⁴⁴

3.4 ANALYSMODELLEN

Enligt RevL ska en revisor utföra sina uppdrag med opartiskhet och självständighet samt vara objektiv i sina ställningstaganden. Vidare ska revisionsverksamheten organiseras så att revisorns opartiskhet, självständighet och objektivitet säkerställs. Föreligger det en omständighet som kan rubba förtroendet är presumtionen att omständigheten de facto rubbar förtroendet. Konsekvensen är att om presumtionen inte bryts så ska revisorn avgå.⁴⁵ Revisorn använder sig utav analysmodellen för att säkerställa och dokumentera sitt oberoende.

Wedin förklarar att analysmodellens syfte är att bidra till att ge ökad trovärdighet åt den finansiella informationen som offentliggörs genom att säkerställa att revisorn utför sina uppdrag och är självständig, opartisk och objektiv i sina ställningstaganden.⁴⁶

Ett villkor för att analysmodellen ska tillämpas är att revisorns uppdrag innefattar revisionsverksamhet. Gällande regler om revisionsverksamhet innefattar följande:

a) granskning av förvaltning eller ekonomisk information som följer av författning, bolagsordning, stadgar eller avtal och utmynnar i en rapport eller någon annan handling (revisionsberättelse, utlåtande) som är avsedd att utgöra beslutsunderlag även för någon annan än uppdragsgivaren. Om någon av ovan nämnda kriterier inte är uppfyllda är det inte en revisionsverksamhet.⁴⁷

⁴¹ Holmquist, B, (2001). Sid.21

⁴² Berlin, S, (1978). Sid.19

⁴³ Diamant, A, (2004). Sid.164

⁴⁴ Cassel, F, (1996). Sid.124

⁴⁵ Revisorsamfundet SRS, (2002). Sid.7

⁴⁶ A, Wedin, föreläsning 2005-11-05

⁴⁷ Revisorsamfundet SRS, (2002). Sid.7

b) rådgivning eller annat biträde som föranleds av iakttagelser vid granskning enligt punkten a. Det innebär att rådgivningen måste ha ett nära samband med granskningen. Hit räknas råd, förslag till förbättringar och upplysningar som revisorer är skyldiga att lämna vid utförande av granskningsuppdraget. Om revisorn t.ex. konstaterar att testrutinerna är bristfälliga är revisorns förslag till förbättringar av rutinerna revisionsverksamhet eller att revisorn upptäcker att en post bokförs felaktigt och lämnar förslag till rättelse. Rådgivning som saknar eller inte har ett nära samband med granskningsuppdraget kallas för fristående rådgivning och är inte revisionsverksamhet. Hit hör t ex tillhandahållande av redovisningstjänster, upprättande av bolagets deklaration, skatterådgivning, organisationsfrågor samt upplysning om gällande regler och hur de ska tillämpas.⁴⁸

Wedin föreläser att prövning enligt analysmodellen måste göras innan revisorn/byrån tar ett nytt revisionsuppdrag och innan revisorn/specialist/byrån tar ett nytt (fristående) rådgivningsuppdrag för en revisionsklient. Prövning måste även ske när det uppkommer någon omständighet som kan utgöra ett hot mot revisorns/byråns opartiskhet eller självständighet i ett befintligt revisionsuppdrag och i samband med att revisionsberättelsen ges. Hon upplyser vidare att revisorn ska dokumentera förekommande hot, vidtagna åtgärder, relevanta omständigheter i övrigt och slutsatserna avseende sin förmåga att utföra revisionen med opartiskhet och självständighet.⁴⁹

Enligt Diamant finns det faktorer som revisorn vid bedömningen om oberoendet är hotat eller inte, måste beakta. Några av dessa faktorer är vilka andra personer som kan påverka revisionen, förekomsten av omständigheter som utgör hot mot oberoendet samt vilka skyddsåtgärder som kan komma att motverka ett eventuellt konstaterat hot mot oberoendet.⁵⁰ Lagen talar om fem hot eller omständigheter som rubbar förtroendet;

Egenintressehot – revisorn eller någon annan i revisionsgruppen har direkta eller indirekta ekonomiska intressen i revisionsklienten. T.ex. gemensamma projekt eller investeringar, borgen eller lån från revisor, stor andel i arvode från en klient, betydande arvode från fristående rådgivning.⁵¹

Självgranskningshot – den som granskar har tagit ställning i annat sammanhang till förhållanden som ska granskas. T.ex. granskat en fråga som revisorn (medarbetare) tidigare medverkat i fristående rådgivning genom att hjälpt till med värdering av en post som sedan ska granskas.⁵²

Partställningshot – revisorn eller annan i revisionsgruppen uppträder eller har uppträtt till stöd för eller emot klientens ståndpunkt i rättslig eller ekonomisk fråga där meningsskiljaktigheter eller intressemotsättningar råder. T. ex agerat som biträde för klienten gentemot skattemyndigheten eller deltagit i förhandlingar om förvärv eller försäljning av tillgångar.⁵³

Vänskapshot – nära personliga relationer mellan revisorn och någon i revisionsgruppen samt klientföretagets ledning som styrelseledamot, VD, ekonomichef och andra ledande

⁴⁸ Revisorsamfundet SRS, (2002). Sid.7

⁴⁹ A, Wedin, föreläsning 2005-11-05

⁵⁰ Diamant, A, (2004). Sid.212

⁵¹ Revisorsamfundet SRS, (2002). Sid.7

⁵² A.a. Sid.13

⁵³ A.a. Sid.13

befattningshavare involverar hot. Även nära anhöriga personer ingår i personkretsen. Hot föreligger inte om det är affärsmässiga eller sociala kontakter som inte är av nära personligt anseende och heller inte upprepas påtagligt.⁵⁴

Skrämselhot – något slags av påtryckningar från klienten eller annan, riktade mot revisorn, och utformade för att inge revisorn obehag. Vanligt ifrågasättande av revisorns arbete eller resultat räknas inte som skrämsel.⁵⁵

Det finns en generalklausul som innebär att revisorn ska avböja eller avsäga sig uppdrag om det, trots att något av de ovan preciserade hoten inte är uppfyllda, föreligger något förhållande av sådan art att det kan rubba förtroendet för revisorn opartiskhet eller självständighet.⁵⁶

Genom att vidta olika motåtgärder kan revisorn reducera hoten till en nivå så det inte finns anledning att ifrågasätta revisorns opartiskhet eller självständighet. Vilka motåtgärder som krävs i det enskilda fallet beror på vilken typ av hot som föreligger och ju starkt hotet är. Ju starkare hot, desto starkare motåtgärder krävs. Interna åtgärder vidtas inom revisionsgruppen, externa åtgärder innebär att man går utanför revisionsgruppen, generella åtgärder vidtas för att reducera förekommande hot i byråns verksamhet och individuella åtgärder vidtas för att reducera hot i ett enskilt fall.⁵⁷

3.5 FÖRTROENDE

Forskningsstudier i USA visar att begreppet förtroende kommer att få en mer betydande roll inom de närmaste åren, eftersom personer med olika bakgrund, kunskaper och erfarenheter i allt större grad kommer i kontakt med varandra.⁵⁸ Förtroende enligt Johansson et al innebär att man kan lita på någon och övertygelsen att man äger annan/andras tillit. Det är ett reciprokt begrepp som har två sidor; ha förtroende och få förtroende. Vidare menar Johansson et al att oftast sammanfaller båda sidor, vilket innebär att den som får förtroende också förtjänar det.⁵⁹ Detta kan även beskrivas som en symbios med möjlighet till konstruktiv utväxling. Johansson et al menar att detta något abstrakta uttryck framhäver ett ömsesidigt beroendeförhållande mellan parterna.⁶⁰

Mayer beskriver förtroende som *villigheten* om att ta en risk och således handlar det inte om att ta en risk. Enligt Brien har en person endast förtroende till en annan person som kan ställa denne i en sämre situation dvs. förtroende förutsätter att det finns en *benägenhet* till risk.⁶¹ Brien menar vidare att förtroende handlar om att en person ska agera och handla på ett sätt som man önskar som person. Det är viktigt att en person känner sig lugn och säker dvs. att det finns en trygghet inför den person som inger förtroende.⁶² Neu beskriver att förtroende tar vid där kunskapen slutar, vilket ger en möjlighet att hantera osäkra och komplexa framtidsscenarios.⁶³

⁵⁴ Revisorssamfundet SRS, (2002). Sid.13

⁵⁵ A.a. Sid.14

⁵⁶ Revisorssamfundet SRS, (2002). Sid.14

⁵⁷ A, Wedin, föreläsning 2005-11-05

⁵⁸ Mayer, R.C, Davis, J.H, (1995). Sid.710

⁵⁹ Johansson I-L, Jönsson S, Solli R, (2006). Sid.105f

⁶⁰ A.a. Sid.215f

⁶¹ Brien, A, (1998). Sid.399f

⁶² A.a. Sid.399f

⁶³ Neu, D, Trust, (1991). Sid.297

3.6 FÖRTROENDE I PROFESSIONELLA I RELATIONER

Det är viktigt att omvärldens förtroende för revisorer upprätthålls, därför räcker det inte att revisorer iakttar opartiskhet och självständighet i en objektiv bemärkelse. Revisorer får inte åta sig revisionsuppdrag när det förekommer omständigheter som gör att deras opartiskhet eller självständighet kan ifrågasättas.⁶⁴

Att agera som revisor innebär enligt Cassel rent principiellt att man har ett förtroendeuppdrag. Cassel menar att uppdragsgivaren kan begära att få granskningen utförd av någon som denne har förtroende för då uppdragsgivarens förtroende för revisorn är en nödvändig förutsättning.⁶⁵ Det är av stor betydelse för en effektiv revision att det råder ett bra förtroende mellan revisorn och klienten. Om förtroendet saknas finns det risk för att revisorn inte ges tillgång till information i den utsträckning som en väl genomförd revision kräver.⁶⁶ Hart et al menar att totalt förtroende/tillit innebär att klienten ska vara medveten om att revisorn agerar rättvist, pålitligt, kompetent och etiskt i varje handling. Begreppet innebär även att klienten ska vara medveten om att revisorn inte på något sätt kommer att dra nytta av klientens eventuella sårbarhet.⁶⁷

För att revisorernas arbete ska vara betydelsefullt är det enligt Cassel viktigt att intressenterna kan lita på att företagets ekonomiska information har reviderats på ett objektivt sätt. Revisorer kan inge förtroende p.g.a. sin professionella kompetens. Enligt Cassel tar professionaliteten uttryck i följandet av god revisionssed. Professionaliteten analyseras i tekniska termer som t.ex. reliabilitet och validitet. God revisorssed handlar om förutsättningar för revisorers agerande i moraliska termer. Revisorer kan också inge förtroende genom sitt oberoende och att intressenterna inte finner någon anledning att betvivla deras lojalitet.⁶⁸

Enligt Tomkins påverkas förtroendet inom företaget genom att nya medarbetare kommer in i företaget samt att medarbetare lämnar företaget för nya projekt och anställningar. Individerna i företaget kan ifrågasätta företagets organisation eller välja att acceptera organisationen. Tomkins redogör för en stor skillnad jämfört med personligt förtroende om förtroendet bryts. När det handlar om ett brutet förtroende i en företagsituation kan personen som blir drabbad vända sig till företagets ägare som ofta har större resurser och stöd att bistå den drabbade motparten med jämfört med hur situationen kan se ut i personliga relationer.⁶⁹ Brien väljer att se förtroendet på ytterligare ett sätt än personligt förtroende och företagsförtroende och det är när dessa två vägs samman. Vid skapandet av ett sådant förtroende krävs det enligt Tomkins att den som utför en profession har tillräckligt med information om vad klienten är i behov av samt att det handlar om rätt typ av information.⁷⁰

Målet för de flesta företagen är enligt Hart et al att ha långsiktiga kundrelationer och likaså kunderna vill ha en leverantör som varar under en längre tid. I sådana situationer ställs det också hårdare krav på leverantörerna annars byter bara kunden till en ny leverantör, då är det bara felfria leveranser något som får kunden att stanna kvar. Hart et al menar vidare att sett ur revisorns och klientens förhållande förväntar sig naturligtvis klienten att dennes revisor är uppdaterad när det gäller de senaste lagarna och nyheterna inom området. Istället för felfria

⁶⁴ Prop. 2000/2001:146. Sid.59

⁶⁵ Cassel, F, (1996). Sid.117

⁶⁶ Prop. 1997/98:99. Sid.166

⁶⁷ Hart C.W, (1999). Sid.5

⁶⁸ Cassel, F, (1996). Sid.119f

⁶⁹ Tomkins, C, (2001). Sid.176

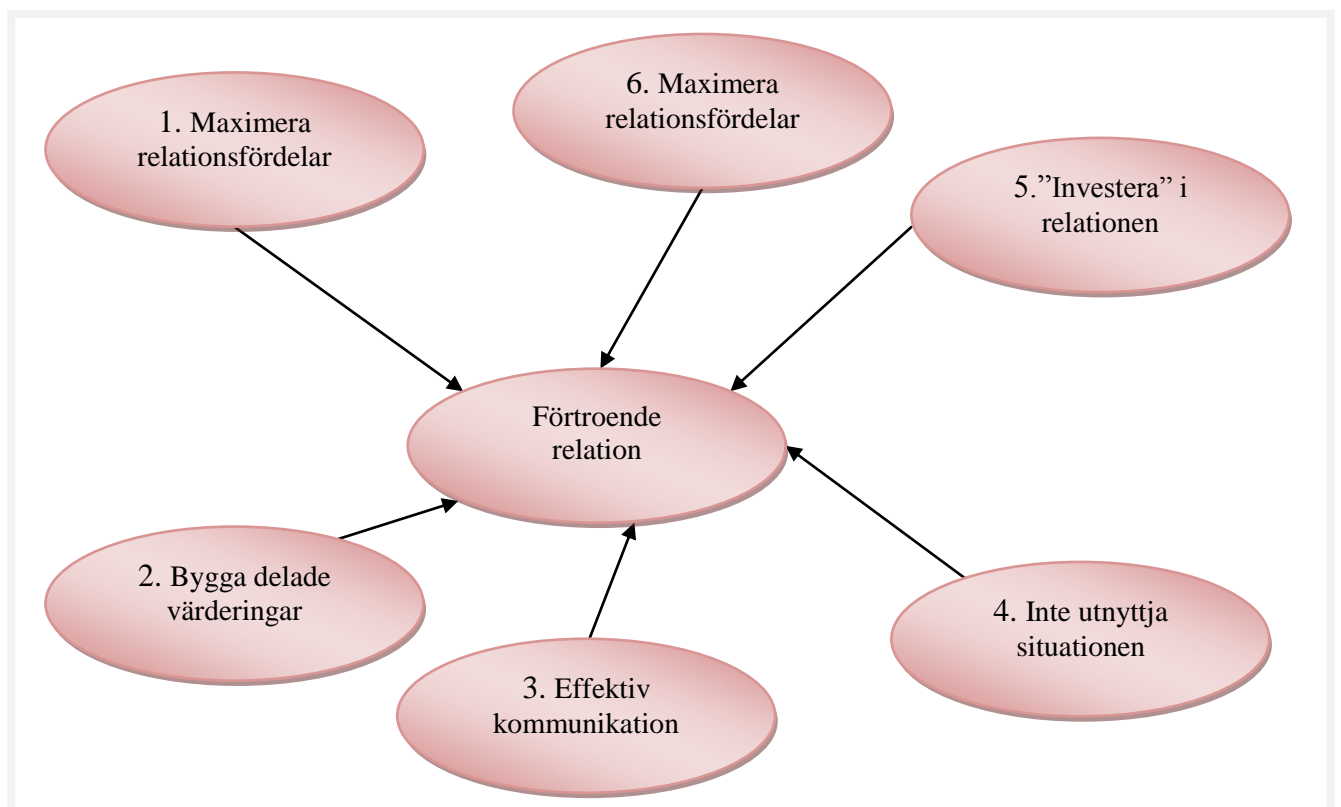
⁷⁰ A.a. Sid.179ff

leveranser skulle klienterna önska en revision som var utförd på ett noggrant och väl genomfört sätt och även att klienten får tillgång till rådgivning i t.ex. skattefrågor och allmänna frågor angående revision.⁷¹

3.7 BYGGA UPP FÖRTROENDE

Ett krav för att kunna bygga förtroende i en klientrelation är enligt Hart et al att klienten når en viss nivå av tillfredsställelse och visar att denne är tillräckligt nöjd med tjänsten. Annars menar Hart et al att det inte finns någon anledning att lägga ner tid på att försöka vinna klientens förtroende om denne aldrig når denna gräns utan bara vill ha mer. Klienterna är då inte tillfredsställda, utan visar bara lojalitet.⁷²

Genom att tillmötesgå klienternas behov och önskemål samt att se till att som revisor vara kompetent och utbildad anser Hart att revisorn maximerar relationsfördelarna. Hart ser nästa steg i processen om att bygga delade värderingar. Det underlättar om revisorn har en skriven etisk kod som visar dennes värderingar. Det hjälper att bygga upp delade värderingar gentemot klienterna. Om revisorn och klienterna har en effektiv kommunikation i förhållande till varandra kan klienterna vara säkra på att de får all information av intresse. Det kan enligt Hart uppstå situationer då revisorer inte ”utnyttjar situationen” tillräckligt, innebörden är då att revisorn visar egenintresse för klienten. I de fall en revisor ”investerar” i relationerna med sina klienter har han ägnat för mycket tid åt den klienten. När revisorn ägnar sig åt problemlösning, ägnar han sig åt att lösa ett problem åt sin klient.⁷³

Figur 3.8 Faktorer för att bygga förtroende.⁷⁴

⁷¹ Hart C.W, Johnson M.D, (1999). Sid.3f

⁷² A.a. Sid.3f

⁷³ A.a. Sid.1ff

⁷⁴ A.a. Sid.1f

Tomkins anser att förtroende mellan parterna möjliggör att planera sitt agerande utan att behöva samla in och bearbeta mer information än vad som behövs. Förtroendet växer fram genom att parterna har en regelbunden kontakt mellan varandra.⁷⁵ Hart et al anser att en klient som känner ett totalt förtroende för sin revisor lyssnar på revisorns råd och rekommendationer och följer dem. Om förtroendet är starkt mellan revisorn och dennes klient minskar också risken att klienten byter revisor. Det leder istället till ett djupare samarbete och förhållande mellan dem båda, ett samarbete där parterna kan ge varandra konstruktiv kritik och ta lärdom av varandras misstag. Det krävs enligt Hart et al mycket arbete emellan parterna för att uppnå total tillit.⁷⁶

3.8 DET RUBBADE FÖRTROENDET

På senare tid har det inträffat en mängd olika händelser som lett till att revisorns insatser har ifrågasatts och revisorn har förlorat sitt förtroende. Exempel på fall då det kan uppstå är när revisorn ger den granskande uppdragsgivaren stark kritik i t.ex. form av en ören revisionsberättelse och misslyckas med att få den granskande uppdragsgivaren att förstå den bakomliggande orsaken till detta.⁷⁷ Den ekonomiska information som företagen riktar mot sina intressenter har enligt Moberg stor betydelse för ett fungerande näringsliv. Det är av stor vikt att det finns en tilltro till denna information. Revisionens syfte enligt Moberg är att tillhandahålla med en granskning av informationen och skapa förtroende för den, därför är det viktigt att företagets intressenter kan lita på att revisionen genomförs av oberoende revisorer.⁷⁸

I 25 § 1st. RevL föreskrivs att en revisor inte får utöva annan verksamhet än revisionsverksamhet eller verksamhet som har ett naturligt samband därmed, om;

1. Utövandet är av sådan art eller omfattning att det kan rubba förtroendet för revisorns opartiskhet eller självständighet, eller
2. Utövandet på annat sätt är oförenligt med den ställning som följer av behörigheten att utföra lagstadgad revision.

Bestämmelsen innebär att RN kan ingripa och förhindra att revisorn ägnar sig av sådan sidoverksamhet som kan rubba förtroendet för revisorns opartiskhet eller självständighet. Som exempel på förtroenderubbande verksamhet kan nämnas styrelseuppdrag i ett bolag som bedriver samma verksamhet i samma bransch som en revisionsklient.⁷⁹ För att en sidoverksamhet ska anses vara förtroenderubbande verksamhet krävs det att den ”kan gå ut över eller komma i konflikt med revisionsuppdraget”.⁸⁰ Det krävs också ”att det normalt kunnat förutses” att den leder till att revisorn ”mer eller mindre måste avsäga sig pågående uppdrag”. Det räcker således inte att det finns en viss risk att verksamheten kan komma att anses som förtroenderubbande. Enligt 25 § 1st. 2p. får revisorn inte utöva sidoverksamhet om utövandet ”på annat sätt är oförenligt med den ställning som följer av behörigheten att utföra lagstadgad revision”. Revisorn är således tvungen att avhålla sig från verksamheter som anses

⁷⁵ Tomkins, C, (2001). Sid.22ff

⁷⁶ Hart C.W, Johnson M.D, (1999). Sid.1ff

⁷⁷ Cassel, F, (1996). Sid.120

⁷⁸ Moberg, K, (2006). Sid.79

⁷⁹ Prop. 2000/01:146. Sid.55

⁸⁰ A.a. Sid.107

oseriösa eller legalt tveksamma även om det inte är kriminaliserade. Dessa krav kan man ställa på en revisor.⁸¹

3.9 TIDIGARE STUDIER OM REVISORERNAS OBEROENDE OCH FÖRTROENDE

Flera studenter väljer att skriva uppsats om revisorernas oberoende och förtroende. Det har gjorts en studie för att beskriva vilka uppfattningar som föreligger vad avser revisorns oberoende och analysmodellen i små revisionsbyråer bland godkända revisorer, kreditgivare och Skatteverket samt förklara vad eventuella skillnader i uppfattningarna beror på.⁸² Likheten med vår uppsats är att även vi gör en kvalitativ undersökning. Skillnaden är att vi fokuserar på förtroende i en mycket högre utsträckning än vad författarna Svensson och Karlsson gör.

Enligt Karlsson och Svensson är oberoendet inte ett sådant stort problem som media uppmålar. De revisorer som de intervjuat anser sig själva som mycket oberoende, vilket även kreditgivarna och Skatteverket gör. Intressenterna har stort förtroende för revisorerna. Revisorerna anser att analysmodellen är ett hjälpmedel för att säkerställa oberoendet. När revisorerna tillämpar modellen upptäcker de olika omständigheter som kan hota oberoendet. I ett tidigt stadium kan revisorerna vidta motåtgärder för att eliminera hoten så att de kan ta sig an uppdraget. Författarna kommer fram till att övriga respondenter inte är direkt medvetna om analysmodellen och dess effekter, vilket troligen beror på att modellen är ett internt verktyg för revisorsyrket. Revisorerna upprätthåller sitt oberoende genom att inte sätta sig i beslutande ställning, d.v.s. agera rådgivare i samband med granskningen. Samtliga respondenter anser att det är viktigt att skilja på revisionsrådgivning och fristående rådgivning för att revisorn inte ska få ett inflytande och beroendeförhållande till sina klienter.⁸³

Författarna Christoffersson, Emanuelsson och Ryvallius ”undersöker och skapar förståelse för om analysmodellen kan användas som ett hjälpmedel för att öka förtroendet för revisorn.⁸⁴ De avgränsningar som görs är att endast revisorers åsikter kring förtroende, oberoende och analysmodellen beaktas”. I vår undersökning beaktar vi även andra intressenter förutom revisorer. Christoffersson et al konstaterar utifrån den empiriska undersökningen att ”de egenskaper som skapar förtroende för en revisor inte går i linje med den teoretiska referensramen”. De anser att ”en självgranskande modell inte kan ge ett trovärdigt resultat och ökar inte heller förtroendet för revisorn”. Dessutom anser författarna att ”analysmodellens användande ifrågasätts, då den inte i tillräcklig utsträckning tar hänsyn till förmåga, välvilja och benägenhet samt ömsesidigt förtroende”. Det riktas kritik mot huruvida analysmodellen kan ses som ett hjälpmedel för ett ökat förtroende för revisorn.⁸⁵

Vi är medvetna om att det finns flera studier, förutom dessa angivna. Det kan tyckas vara av liknande art, men vi anser att vårt syfte är unikt då vi beaktar andra intressenter och i en annan miljö. Ett ytterligare faktum som gör oss unika är tiden, vi gör vår undersökning våren 2009, det gör att saker kan få ett helt annat spektrum vilket således kan leda till andra slutsatser.

⁸¹ Moberg, K, (2006). Sid.85

⁸² Karlsson E, Svensson A, (2006). Sid.3

⁸³ A.a. Sid.3

⁸⁴ Christoffersson L, Emanuelsson J, Ryvallius A, (2002). Sid.5

⁸⁵ A.a. Sid.5

4 EMPIRI

I empiriavsnittet presenteras sammanställningar av de intervjuer som vi genomfört.

4.1 PRESENTATION AV RESPONDENTERNA

Revisor 1 är revisorsassistent på en mindre revisionsbyrå i Gävle, där han arbetat sedan sju år tillbaka och i maj skriver han provet för att bli godkänd revisor. Revisor 2 är godkänd revisor på en mindre revisionsbyrå i Uppsala sedan 1993 och jobbade dessförinnan som revisorsassistent sedan 1987. Revisor 3 är auktoriserad revisor på en större revisionsbyrå i Gävle och har jobbat inom branschen i 20 år. Revisor 4 har jobbat som revisorsassistent sedan 1976 och år 1981 gjorde han sin auktorisation. Han har jobbat som egenföretagare, men har nu sålt sin byrå till en större revisionsbyrå i Uppsala där han nu jobbar. Revisor 5 är auktoriserad revisor på en större revisionsbyrå i Uppsala. Han har jobbat som revisor i nio år och är auktoriserad revisor sedan fyra år tillbaka.

Företagare 1 startade bolaget år 1999. Bolagets ändamål är att bedriva juridisk och affärsmässig rådgivning och utbildning inom insolvens- och fastighetsrätten samt utbildning inom försäljning av fastigheter och bostadsrätter. Aktiebolaget är ett mindre familjeföretag med två anställda. Företagare 2 har också ett aktiebolag som är ett mindre familjeföretag med två anställda. Företagare 2 har 30 års erfarenhet av kassasystem inom restaurang-, detalj- och fackhandel. Förutom försäljning hyr de även ut system och de lägger en stor vikt på service och kundsupport. Deras kunder utgörs främst av restauranger, fastfood, samt butiker inom detalj och dagligvaruhandeln. Skatterevisorn har arbetat på Skatteverket sedan 1994. Han jobbar med skatterevisioner, projektledning, handledning även information och service till allmänheten som innebär att han svarar på frågor via e-post. Kontorschefen på banken har jobbat inom bankväsendet i 10 år. Sedan tre år tillbaka är hon kontorschef på en liten bank i Gävle, där hon har huvudansvaret för bolagskrediter.

4.2 RESPONDENTERNAS UPPFATTNING OM FÖRTROENDE

Företagare 2 anser att han och hans fru som har ett mindre aktiebolag passar bättre ihop med en revisionsbyrå som också är mindre. Företagare 2 menar; *"Lika barn leka bäst"*. (Företagare 2) Trots att de inte har någon direkt kontakt med sin revisor har de ett bra förtroende till sin revisor. Kontorschefen på banken tycker att de flesta revisorer har gott förtroende. Hon menar dock att det händer att vissa sticker ut på något negativt sätt för att de inte gör ett bra jobb. Kontorschefen tycker; *"Vissa kanske brister i kunskapen, det blir fel och det kan vara dyrt för kunden. Ett oseriöst uppförande kan svärta ner hela byrån och även hela yrkeskåren, vilket tyvärr händer inom många branscher"* (Kontorschefen) Kontorschefen medger utan att tränga in i några detaljer, att på banken har de haft kunder som hade fått väldiga svårigheter med sina revisorer. Det är naturligtvis tråkigt för kunden, men allmänt så har bankens kunder ett gott förtroende för sina revisorer. Kontorschefen för banken har som uppfattning när det gäller revisorns förtroende vid uppdrag att revideringen fungerar bra och att kunden får bra tips och råd för att få fram ett bra underlag. Företagare 1 tycker att det är viktigt att ha ett bra förhållande till sin revisor. Företagare 1 menar; *"Det är viktigt, eftersom företaget blottar sina betydande angelägenheter"* (Företagare 1) Han talar om för oss att han har ett stort ansvar för sin revisor och framförallt ett väldigt stort stöd. Hans revisor har stor

kunskap så han kan alltid ringa och fråga om hjälp då han känner sig kluven hur han ska agera i vissa situationer. Skatterevisorn berättar för oss att revisorer har tystnadsplikt och det har också skatterevisorer mot bakgrund av reglerna i förvaltnings- och i sekretesslagen. Skatterevisorn anser; *”Den främsta biten vad det gäller förtroende är tystnadsplikten”* (Skatterevisorn)

Viktiga egenskaper hos revisor 3 är att hon som revisor ger sig tid att lyssna och hanterar tystnadsplikten. Revisor 3 tycker; *” Mina klienter värderar både personliga egenskaper hos mig samt kompetensfrågor”*. (Revisor 3) Hon betonar att det är viktigt att hon som revisor kan tillräckligt mycket om branschen, verksamheten, regler och annat som styr deras verksamhet. Det är viktigt att hon agerar på det sättet att hon inger ett förtroende och finns tillgänglig. Vidare anser hon att vara synlig hos klienten inger också förtroende. Faktorer som revisor 1 tror behövs för att hans klienter ska känna förtroende för honom är revisorns kompetens, att revisorn visar engagemang för klienten samt att revisorn är pedagogisk. Revisor 1 anser; *”Det är viktigt att vi inte talar fackspråk så att klienterna förstår vad vi menar”* (Revisor 1) Ärlighet anser revisor 2 vara en faktor som behövs för att hennes klienter ska känna förtroende för henne. De viktigaste faktorerna enligt revisor 4 är att vara seriös, att han är oberoende och att han kan sin sak samt att han inte går någon annans ärenden.

Skatterevisorn kommenterar att det finns ett förslag att slopa revisionsplikten för mindre företag. Han ställer en retorisk fråga; *”Vad händer då med kreditgivarens förtroende för sina kunder och hur kan det påverka det redan uppbyggda förtroendet mellan banken och kunden?”* (Skatterevisorn) Han poängterar därefter att ett reviderat företag är en garant för banken. Vi ställde samma fråga till kontorschefen på banken. Kontorschefen svarade; *”Innan kreditgivare beslutar om lån till något företag vill vi ha det senaste reviderade bokslutet och även resultat- och balansrapport från de sista månaderna”* (Kontorschefen) Kontorschefen anser att det blir svårare att utöva kreditgivning och bedöma sanningshalten i de oreviderade data som den potentiella kunden lämnar åt oss då. Kontorschefen tillägger igen att; *”Det blir en betydligt mer tidsödande procedur. Jag tror dock att många kommer anlita en revisor, för att de kan känna sig tryggare med en fackmässig överblick i deras ekonomi”* (Kontorschefen)

4.3 VAD SOM SKAPAR FÖRTROENDE

Företagare 2 anser att noggrannhet och ärlighet skapar förtroende hos revisorn. Kontorschefen på banken och företagare 1 anser att revisorns kompetens skapar förtroende. Tystnadsplikten skapar förtroende hos skatterevisorn. Samtliga revisorer anser att ärlighet, pålitlighet och att klienterna vill göra rätt för sig är egenskaper som väcker förtroende hos samtliga revisorer. Revisor 3 säger; *”För att känna förtroende för klienten så handlar mycket om att en klient tar kontakt och ger korrekt information och kanske ger mig mer information än vad jag nödvändigtvis behöver samt agerar professionellt”* (Revisor 3) En annan viktig egenskap enligt revisor 3 när det gäller förtroende för klienter är att de tar upp frågeställningen innan de agerar. Att klienterna uppträder på ett professionellt sätt tror revisor 5 är en faktor som behövs för att hans klienter ska känna förtroende för honom som revisor, men framför allt är en god kommunikation grunden till allt.

Förtroende för revisor 1 är att man som revisor är kunnig på det man gör. Revisor 1 tycker; *”Det är viktigt att jag gör ett sådant bra arbete som möjligt så klienterna ska känna förtroende och kunna lita på mig”* (Revisor 1) Han talar också om för oss att ibland uppstår det situationer mellan revisorerna och klienterna där de har skilda uppfattningar på vad en revisor gör och ska göra. Revisor 2 anser att förtroende i sin roll som revisor är oberoende, opartiskhet och tystnadsplikt. Förtroendet enligt revisor 3 är en stor och viktig del, eftersom ju

bättre förtroende hon får ju mer information får hon som revisor. Förtroende är en fråga mellan henne och hennes klient. Revisor 3 har svårt att inse uttalandet från Revisionsnämnden att om man har en god relation med sin kund kan man inte göra en lika bra revision än om man inte känner sin kund. Revisor 3 anser; *”Ju bättre förtroende jag får desto bättre revision gör jag.”* (Revisor 3) Revisor 4 menar att hans roll som revisor är väldigt essentiell och han hoppas att det han säger och skriver är uppbyggda på konkreta och objektiva iakttagelser som klienterna ska känna förtroende för. Att vara professionell anser revisor 5 vara förtroende i hans roll som revisor. Han anser att det är viktigt att ha en bra kundrelation. Revisor 5 säger; *”Det är företaget som ska tjäna pengar och de reviderar inte för att vara snälla, de är konsulter och är inte kunderna nöjda byter de revisor”*. Med den anledningen är det viktigt att det finns ett bra förhållande gentemot klienten och att vi i möjligaste mån serverar dem. (Revisor 5)

För att behålla förtroendet hos sina klienter försöker revisor 1 alltid göra ett sådant bra arbete han kan för att behålla det förtroende som han skapar. Revisor säger: *”Byrån jobbar för olika klienter oavsett hur stort eller litet företaget är”* (Revisor 1) Ett sätt för att behålla förtroendet för revisor 2 är att vårda relationen med klienten väl. Revisor 5 väljer att uppträda på ett affärsmässigt och professionellt sätt. Revisor 3 berättar att man vinner förtroende då man gör ett så bra jobb som möjligt utifrån de klienter och förväntningar som finns. Revisor 3 tycker; *”Det gäller att alltid vara uppdaterad vad gäller förändringar och nyheter. Jag kan inte missa något när jag arbetar med revision. Det är dessutom avgörande att jag som revisor hanterar tystnadsplikten på ett korrekt sätt”* (Revisor 3)

4.4 OBEROENDE

På den revisionsbyrå där revisor 1 jobbar har de flesta klienterna varit med sedan revisionsbyrån startades för 20 år sedan och är nöjda med det jobb som revisorerna utför, av den anledningen är det bara några få procent som har bytt revisor. Revisor 2 har svårt att ge svar på hur länge hon normalt brukar jobba med samma klient. Revisor 2 säger; *”Några kunder har jag kvar från tiden då jag jobbade som revisorsassistent före år 1993. Har klienterna slutat beror det oftast på att de har blivit äldre och själva valt att sluta, att de har sålt sin verksamhet eller fått lägga ner verksamheten då den har gått dåligt”* (Revisor 2). Hon talar också om för oss att många gånger händer det att klienten som köper en verksamhet väljer att behålla samma revisionsbyrå som den tidigare ägaren hade. Även revisor 4 har svårt att ge ett generellt svar på hur länge han jobbar med en kund. Revisor 4 säger; *”Det kan variera allt från ett till tio år”* (Revisor 4) Revisor 4 har haft sin äldsta klient sedan han blev auktoriserad revisor år 1981. Den längsta klientrelation som revisor 3 haft sträcker sig till 10 år, men i genomsnitt varar relationen mellan fem och sex år. När det gäller noterade bolag påpekar hon att den längsta klientrelation hon haft istället är 8 år. Revisor 5 jobbar i genomsnitt fyra år med samma klient. Revisor 5 säger; *”Det kan variera väldigt mycket från fall till fall, men jag försöker alltid att hålla en kontinuitet”* (Revisor 5) Den längsta klientrelationen som revisor 5 haft är ett litet uppdrag som han har haft sedan år 2002.

Alla fem revisorer anser att det är viktigt att man som revisor är oberoende. Revisor 3 tycker; *”Oberoende är en grundförutsättning för att jag som revisor ska kunna utföra mitt arbete, det är en av grundstenarna som revisionen vilar på”* (Revisor 3) Revisor 4 tillägger dock att det är viktigt att man inte är beroende. Det är enligt revisor 2 viktigt att kunna titta opartiskt på räkenskaper m.m., vilket innebär att revisorer inte arbetar under hot eller är nära vänner med de klienter som de arbetar med. I och med den ökande debatten kring revisorns oberoende tror revisor 2 att det på längre sikt kommer att stärka revisorns oberoende. För att revisorn ska ha den ställning som revisorn har idag, anser revisor 5 att; *”Oberoendet är A och O. Det är*

viktigt med tanke på att revisorer är ett kontrollerande organ gentemot bolagets styrelse, ägare och externa intressenter” (Revisor 5) Vidare påpekar revisor 5 att det inte finns något nära samband mellan revision och konsultation i ett större bolag, vilket innebär att det blir tydligare att se vad som är revision och konsultation än på ett uppdrag för ett mindre bolag.

På frågan om revisorerna ser några hot mot oberoendet, svarar revisor 1; *”Det kan finnas hot och då är det extra viktigt att tänka sig för innan man tar emot ett uppdrag”* (Revisor 1) Likaså revisor 4 menar att det förekommer hot mot oberoendet, men att hoten är av alla möjliga sorters slag. I praktiken anser revisor 5 att det i hans dagliga verksamhet finns två hot mot oberoendet, dels hot som är mer övergripande samt hot där en person i revisionsteamet eller en person på revisionsbyrån har ett personligt engagemang hos en kund. Vid övergripande hot handlar det om tjänster i kombination med revision när revisionsbyrån inte utför revision, utan andra tjänster och självgranskningshotet lätt kan uppstå. Revisor 1 håller helt med revisor 5 i hans tankar och menar på att om det är en liten revisionsbyrå finns det en stor risk att man får göra mycket arbete själv utöver bokslutsdeklarationer osv. Det är ett exempel på ett hot mot oberoendet som enligt revisor 1 skulle kunna elimineras med analysmodellen. Enligt revisor 3 kan det finnas olika situationer då det kan vara relevant att pröva om hot mot oberoende kan föreställa något problem. Det beror på klientföretag, vilka tjänster som ska levereras samt vad man har för relation till de ledande i det aktuella företaget. För att exemplifiera beskriver revisor 3 två situationer där det kan vara lämpligt att fokusera på frågan gällande oberoende. Revisor 3 säger; *”Det kan handla om allt ifrån att en klient behöver hjälp med någonting där vi har kompetens t.ex. skattefrågor, värderingsfrågor eller redovisningsfrågor. Innan vi levererar den tjänsten så resonerar vi kring om vi kan utföra tjänsten utan att det påverkar vårt oberoende. Det kan också vara en situation då en av mina bästa vänner blir anställd som VD eller direktör på ett företag där jag har uppdrag och det påverkar hur jag ser på oberoendet.”* (Revisor 3)

Revisorerna är i denna fråga överens om att oberoendet alltid är viktigt i revisionen för att kunna skriva en riktig revisionsberättelse. Revisor 1 har dock svårt att ge några exempel på situationer då oberoendet skulle vara viktigare. Revisor 1 anser; *”Oberoendet är viktigt i alla situationer då jag gör en revision”* (Revisor 1) Inte heller revisor 4 anser att det finns några situationer när oberoendet är viktigare än andra. Revisor 4 tycker; *”Det kan dock finnas känslomässiga situationer där klienter betar sig på ett sätt så vi förlorar tid, man hamnar i tidspress där klienten t ex riskerar att få böter om årsredovisningen eller deklarationen blir försenad. I sådana situationer är det viktigt att vara på sin vakt och bortse från vissa brister i granskningsunderlagen bara för att klienten inte ska drabbas av förseningsavgifter”* (Revisor 4) Även revisor 2 anser att oberoendet alltid är viktigt. Revisor 5 menar dock att det blir känsligare när det är ett noterat bolag och man är ansvarig gentemot flera aktieägare jämfört med ett enmansföretag, där man är ensam ägare och det inte finns några långivare. Revisor 3 säger; *”Om jag har att göra med ett enmansföretag som inte har lånat pengar av banken och där den enda intressenten förutom ägaren själv är banken anses oberoendet inte vara lika viktigt”* (Revisor 3) Vidare säger hon att oberoendet kan påverkas av hur länge man jobbar med en klient, men man brukar hålla frågan gällande oberoende i schack.

Situationer då det skulle vara svårt för en revisor att vara helt oberoende, är enligt revisor 1, för en liten byrå med en revisor och en assistent. Revisor 1 tycker; *”Har jag gett råd i sådana situationer är det extra viktigt att tänka efter när det gäller rådgivning att jag inte blir för involverad i bokslutet”* (Revisor 1) Skulle det uppstå en situation där oberoendet är rubbat så rekommenderar revisionsbyrån där revisor 2 arbetar klienten att vända sig till en annan revisor. Revisor 2 kan rekommendera antingen på samma revisionsbyrå eller på en annan

revisionsbyrå om det skulle uppstå jäv. I situationer där bolag haft sina kunder i 15-20 år anser revisor 5 att man kan ifrågasätta oberoendet, då det kan finnas ett hot mot oberoendet.

Företagare 1 anser att det är viktigt att revisorn ska kunna uträtta revisionen på ett opartiskt, självständigt och objektivt vis. Företagare 2 anser att det är viktigt att revisorn är helt oberoende. Företagare 2 anser; *"Det är viktigt att revisorn som utför revision inte påverkas utav andra intressen i företaget"* (Företagare 2) Företagare 1 och bolagets revisor träffas ofta och de har en bra kontakt med varandra. När de bedriver sina utbildningar händer det att deras revisor också är med och informerar inom sitt område. Sedan bolaget bildades år 1999, har de bytt revisor två gånger. Anledningen till detta är just att de ansåg att de fick en för nära kontakt med sin revisor. Hot mot oberoendet anser han vara om det blir en för personlig kontakt. Företagare 1 säger; *"Vi har pratat med vår revisor om detta, så han är medveten om hur viktigt vi tycker att det är att ha en revisor som är oberoende"* (Företagare 1) Företagare 1 gör däremot ingenting för att kontrollera revisorns oberoende, utan han anser att han märker direkt när revisorn har passerat gränsen för oberoende.

Företagare 2 har däremot haft samma revisor sedan bolaget bildades år 1998. Anledningen till det är att han inte träffar sin revisor lika ofta som företagare 1 gör. Företagare 2 säger; *"Vi träffar vår revisor vartannat år, men istället har vi en tät kontakt med personen som sköter bolagets bokföring som i sin tur har en nära kontakt med vår revisor"* (Företagare 2) Företagare 2 känner således knappt sin revisor och tycker med den anledningen att sin revisor kan höra av sig oftare än vad han gör idag. Liksom företagare 1 ser företagare 2 samma hot mot oberoendet. Företagare 2 anser att de situationer då revisorn är djupt involverad och när det finns ett för personligt samband mellan revisor och klient kan det vara svårt för en revisor att vara helt oberoende. Enligt företagare 1 kan det vara svårt för en revisor att vara helt oberoende i situationer där den sakliga kontakten saknas och det istället handlar om den personliga kontakten. Han anser att mycket handlar om hur revisorn agerar.

Skatterevisorn talar om för oss att revisorns oberoende är normalt inget som han och andra skatterevisorer normalt jobbar med. Då det rör sig om frågan i det här ämnet så styrs det utifrån olika lagar som reglerar detta. På frågorna vad har du för uppfattning om revisorns oberoende och ser du något hot mot oberoendet har skatterevisorn inte kunnat lämna några svar på därför att han anser att frågorna vi har ställt till honom är svåra och komplexa och måste utredas internt inom Skatteverket. Skatterevisorn tillägger; *"Som enskild tjänsteman kan jag inte ta ställning till detta"* (Skatterevisorn) Kontorschefen på banken har också svårt att svara på vad hon har för uppfattning om revisorns oberoende för att hon inte har så mycket kontakt med revisorerna. Det är vid enstaka tillfällen som de har kontakt med revisorer. De reflekterar inte över detta så mycket, det görs inte på banken. Hon tillägger dock att det är viktigt att revisorerna är oberoende. Kontorschefen säger; *"Det är bra att våra kunder har en god kontakt med sin revisor för att bolla sina idéer med revisorn"* (Kontorschefen)

Kontorschefen poängterar också att det är viktigt att de har ett bra samspel med varandra. Hon har även svårt att ge svar på frågan om hon ser något hot mot oberoendet, men hon säger att det kan vara svårt för en revisor att särskilja mellan sina egna vinster/intressen och kundens. Kontorschefen fortsätter och säger; *"Det kanske är svårt för revisorn som har flera bolag som konkurrerar med varandra att fokusera på ett enda bolag och inte tänka på andra. Det borde vara vattentäta skott mellan de olika företagen. Det är viktigt med oberoende och att revisorerna ser till kundens bästa"* (Kontorschefen) Situationer när kontorschefen anser att oberoendet är mest hotat är då revideringar kan gå i varandra, här menar hon att en revisor kan sitta med en klient och samtidigt ha tankarna på en annan klient.

Skatterevisorn berättar för oss om vad han gör för att kontrollera revisors oberoende. Skatterevisorn säger; *”Det gäller att följa regler i Revisorslagen samt Skatteverkets handledning för skatterevision, det är då man kommer i kontakt med revisorns oberoende”* (Skatterevisorn) Han berättar vidare att utifrån 31§ i Revisorslagen framgår att det ingår i Skatteverkets åligganden att underrätta RN då en omständighet som kan vara av betydelse för nämnden uppmärksammas. Till stöd för vilka omständigheter som ska underrättas nämnden har skatterevisorn handledning för skatterevision, Reglerna kring revisionsverksamheten. Avsnitt 18 i denna handledning behandlar underrättelse till Revisorsnämnden. Skatterevisorn har gjort två anmälningar till nämnden sedan 1994. Kontorschefen på banken gör ingenting för att kontrollera revisors oberoende. Kontorschefen säger, *”Vi lägger oss inte i vilken revisor man som företagare väljer eller ska välja. Huvudsakligen är att kunden är nöjd med sin revisor, eftersom det är en sak mellan kunden och revisorn”* (Kontorschefen)

Kontorschefen på banken tror att det kan vara svårt för en revisor att vara helt oberoende i situationer som kommer inom privata sammanhang. Revisorn är då privat bekant med bolaget som revideras. Att man blandar ihop privatliv och arbetsliv eller om revisorn har ett eget intresse inom ett bolag. Trots att revisorn utgår ifrån analysmodellen kan det uppkomma situationer där man tär på gränserna. Det blir då svårt att befinna sig på rätt sida för att behålla sitt oberoende gentemot kunden.

4.5 ANALYSMODELLEN

Ingen av revisorerna ser några svårigheter med analysmodellen. Analysmodellen är i grund och botten enkel och klar. Revisor 1 berättar; *”Det gäller att fylla i programmets sju punkter och tänka till noga så jag inte missar något”* (Revisor 1) Revisor 3 berättar att som revisor vet man aldrig i förväg eller innan företaget blir granskat om de överväganden man gör är rätt eller fel. Revisor 3 anser; *”Som revisor ska man veta att dokumentationen av analysmodellen inte är svart eller vitt, utan det handlar om att göra överväganden och bedömningar av väsentliga saker, hur mycket det påverkar och om det påverkar. Det kan göras en bedömning i inledningsskedet och så visar det sig sedan att saker förändras. I sådana situationer är det svårt att veta om de bedömningar man gör är rätt eller fel, men man kan få RN:s värderingar av det”* (Revisor 3) Både revisor 3 och 5 anser att det svåra med analysmodellen att göra bedömningar om man är oberoende eller inte. Enligt revisor 3 ger modellen signaler om att det finns anledning att ifrågasätta oberoendet. Även revisor 5 anser att det är svårt att göra en bedömning när det finns en risk för beroendet. Revisor 5 ställer två frågor; *”Anta att du har varit revisor i 20 år, kan det då finnas något som tyder på att det skulle påverka oberoendet? Ska man vidta motåtgärder eller inte?”* (Revisor 5) Revisor 5 tror att man som revisor har i grund och botten en ganska bra känsla för när det är fråga om hot. För revisor 4 är istället känslan förknippad med det faktum att oberoendet kan vara hotat som kan göra oberoendet svårt att ta tag i. Han menar att oftast känner man inte att oberoende kan vara hotat.

Revisor 4 anser att analysmodellen inte fångar upp alla hot. Revisor 4 anser; *”Det finns så mycket som händer i världen och det kan förekomma vad som helst som jag har svårt att ta ställning till”* (Revisor 4) Revisor 4 får medhåll från revisor 1 och 2 och anser att analysmodellen kanske inte fångar upp alla hot, men långt nog. Revisor 5 tycker att analysmodellen fångar upp alla hot. Revisor 5 säger; *”I 99 av 100 fall är det fråga om självgranskningshot och i enstaka fall vänskapshot”* (Revisor 5) Revisor 3 menar att det flesta hot är identifierade i analysmodellen, därför vore det svårt att komma på ett annat hot som inte redan finns i analysmodellen.

Alla revisorer anser att analysmodellen är ett bra och ett väl fungerande verktyg för att kunna hantera oberoendet. Revisor 4 anser att analysmodellen delvis uppfyller sitt syfte med att säkerställa sin oberoende ställning. Revisor 4 anser; *"Det gäller att tänka efter när man fyller i modellen, vilket innebär att det gäller att försöka se saken från många olika synvinklar när man fyller i analysmodellen. Det kan t ex vara frågan om ett noterat bolag med många intressenter och särintressen. Som revisor bör man vara medveten om detta och beakta även sådana aspekter"* (Revisor 4) Analysmodellen har gett revisor 5 ett ökat medvetande om vad som anses vara beroende och inte. Analysmodellen kan inte lösa problem i sig, men revisor 5 ser den som ett bra verktyg.

Vi frågade revisorerna hur de tänkte innan analysmodellen lagstiftades. Vi fick till svar från samtliga revisorer att de haft samma rutiner vad gäller oberoende även innan analysmodellen lagstiftades. Revisor 3 tycker; *"Skillnaden var bara att tidigare fanns det i huvudet, men nu finns det både i huvudet och på papper"* (Revisor 3) Revisor 3 tydliggör dock att även innan analysmodellen lagstiftades skulle hon inte revidera sin bästa väns företag eller revidera företag där hon ägde aktier. En annan skillnad enligt revisor 5 är att det inte har varit utformade på samma sätt som tidigare. Revisor 5 anser; *"Innan lagstiftningen var det inte lika klart vad vi fick göra och inte fick göra. Det tolererades mer innan lagstiftningen ägde rum. Tänkandet kring analysmodellen fanns nog i grund och botten och nu har modellen bara kompletterats"* (Revisor 5)

Varken revisor 1 eller 2 kan rangordna hoten, då de anser att inget hot är viktigare respektive mindre viktigare än något annat. Samtliga revisorer är eniga om att det är väldigt sällan som det förekommer hot. Inte heller revisor 4 kan rangordna hoten, för honom är det viktigaste att man som revisor inte är jävig eller beroende. Självgranskningshot och vänskapshot är mer förekommande än andra hot i analysmodellen, enligt revisor 3. Hon anser inte att de är viktigare respektive mindre viktigare än de andra hoten. Revisor 3 säger; *"I vissa företag förekommer det inga hot alls, medan det i andra företag förekommer fler hot. Det är obestridligt att det förekommer hot mot oberoendet, men att det varierar beroende på företag"* (Revisor 3) Tillskillnad från revisor 3 är självgranskningshotet enligt revisor 5 viktigare än de andra hoten i analysmodellen, eftersom hotet förekommer mest. Han känner t.ex. ingen som har varit utsatt för skrämshotet.

Det är sällan som det förekommer hot och det innebär att det är inte ofta som revisionsbyråerna behöver vidta motåtgärder. Revisor 1 säger; *"Under min tid på byrån har det bara förekommit hot 1-3 gånger"* (Revisor 1) Vid större uppdrag kan hot alltid vara aktuellt, men hot förekommer inte på varje uppdrag, enligt revisor 5. Vidare berättar han att när det gäller mindre bolag är det vanligast att hot endast är aktuellt då företag är i behov av stöd i bokslutsprocessen och således inte heller där i varje uppdrag. Revisor 4 understryker att det aldrig har förekommit hot så länge han har arbetat som revisor. I några enstaka fall har de dock fått vidta motåtgärder, men han kan inte erinra något specifikt fall.

Vidtar motåtgärder görs i den mån det förekommer hot. Revisor 3 ger oss exempel på en motåtgärd när det gäller självgranskningshot och vänskapshot. Revisor 3 säger; *"Det kan t.ex. vara att revisorerna på byrån är tvungna att byta uppdrag med varandra för att behålla sin ställning som oberoende revisor. I många av de fall då det förekommer hot tar man second opinion från en annan revisionsbyrå eller en annan revisor på samma revisionsbyrå och även andra sakkunniga i ämnet kan få uttala sin åsikt"* (Revisor 3) Andra motåtgärder som kan vidtas är t.ex. att samma person i företaget inte utför både revision och redovisning. Motåtgärder som har vidtagits i fall då revisor 4 har uppfattat en jävsituation har inneburit att

de har överlåtit en del av granskningen till andra revisorer som kontrollerar ordentligt. Slutsatsen av det blir en objektiv och ingående granskning. Revisor 5 ger exempel på motåtgärder som kan behöva vidtas. Revisor 5 säger; *"Om vi gör årsbokslut och revision, får vi separera dessa bitar så att den som reviderar inte gör bokslutet. Visar det sig att en person under uppdragets gång t.ex. fått en närstående/vän som börjat på uppdraget kan en motåtgärd mot vänskapshotet vara att en äldre kollega granskar den personens arbete extra noggrant istället för att låta den anställda personen avsluta sin anställning på företaget"* (Revisor 5) När det gäller konsultuppdrag tar revisor 5 inte emot uppdraget om de från början anser att det kan finnas hot mot oberoendet. Ett alternativ kan vara att formulera om uppdraget så det inte strider mot analysmodellen och så företaget kan ta emot uppdraget.

5. ANALYS

I detta kapitel analyserar vi den information vi samlat in genom våra intervjuer och litteratur och drar sedan slutsatser utifrån detta. Därefter ger vi förslag till fortsatt forskning för andra studenter.

5.1 VAD SOM SKAPAR FÖRTROENDE

Cassel och Flint delar samma uppfattning, då de menar att det krävs kompetens och oberoende hos revisorn för att revisionen ska uppfylla sitt syfte. Företagare 1 och kontorschefen har samma syn på vad som skapar förtroende. Båda anser likt Cassel och Flint att revisorernas kompetens skapar förtroende. Företagare 1 kan alltid ringa och fråga sin revisor om hjälp. Företagare 2 har en annan åsikt jämfört med företagare 1 och kontorschefen. Han pratar istället om revisorns noggrannhet, han vet att revisorn alltid gör jobbet på ett korrekt sätt och det skapar förtroende hos honom. Vi håller med revisorerna och författarna till litteraturen om att kompetensen är grundläggande för att skapa förtroende för utan kunskapen skulle det vara svårt att utföra ett förtroendeingivande arbete. Kunskap är dessutom en färskvara. Vi tycker att förtroende för revisorn är en grundläggande förutsättning.

Kontorschefen på banken har liknande värderingar som företagare 1 och 2, då hon menar att i stort fungerar revideringen bra och kunden får bra tips och råd för att få fram ett bra underlag. Revisorerna har olika uppfattningar om professionalism. Revisor 1 gör alltid ett så bra arbete han kan för att behålla det förtroende som han skapar. Byrån jobbar för olika klienter oavsett hur stort eller litet företaget är. För revisor 2 innebär professionalism att man vårdar relationen med klienten väl. Revisor 3 anser att det gäller att alltid vara uppdaterad vad gäller förändringar och nyheter, det skulle kunna uppstå problem om man missar något. Dessutom är det avgörande att hon hanterar tystnadsplikten på ett korrekt sätt. Revisor 5 har samma uppfattning som Cassel. Han menar att istället för revisorerna bör klienterna uppträda på ett professionellt sätt för att hans klienter ska känna förtroende för honom som revisor.

Gemensamt för de revisorer som vi har intervjuat är att de anser att en god kommunikation är grunden till ett professionellt förhållande. ”För att känna förtroende för klienten så handlar det mycket om en klient som tar kontakt och ger korrekt information och kanske ger mig mer information än vad jag nödvändigtvis behöver samt agerar professionellt” anser revisor 3. För Johansson et al innebär förtroende att man kan lita på någon och övertygelsen att man äger en annan/andras tillit. Samtliga revisorer har samma uppfattning och tycker att det är viktigt att deras klienter är pålitliga och vill göra rätt för sig för att skapa förtroende till sin revisor. Skillnaden är dock att enligt Johansson et al har förtroendet två sidor; ha förtroende och få förtroende. Den som får förtroende förtjänar det också, vilket i sin tur leder till ett ömsesidigt beroendeförhållande mellan parterna.

Skatterevisorn talar om förtroendet för bankens del. Han menar att ett reviderat företag är en garant för banken, vilket betyder att när revisorerna har gjort sitt arbete så skapas det förtroende. Kontorschefen har lika uppfattning som skatterevisorn har. Om förslaget att slopa revisionsplikten för mindre företag går igenom kommer det enligt kontorschefen innebära att det blir svårare att utöva kreditgivning, bedöma sanningshalten i de oreviderade data och framför allt kommer det att ta mer tid. Kreditgivare vill ha senast reviderat bokslut och även resultat- och balansrapport från de sista månaderna innan de tar beslut om lån. Kontorschefen

tror dock ändå att många kommer anlita revisor, för att de kan känna sig tryggare med en fackmässig överblick i deras ekonomi.

Företagare 1 och samtliga revisorer har liknande åsikter och menar att ärlighet skapar förtroende. Genom att låta revisorn revidera företaget visar de att det finns ett förtroende för revisorn, då företaget blottar sina betydande angelägenheter. Viktiga egenskaper hos revisor 3 är att hon som revisor ger sig tid att lyssna och hanterar tystnadsplikten. Tystnadsplikten skapar också förtroende hos skatterevisorn. Vi delar uppfattning som skatterevisorn och revisor 3, då revisorer hanterar tystnadsplikten med stor omsorg och ser till att inte förlora förtroendet. Vi tycker att det är viktigt att de inte för informationen vidare till utomstående personer. Vi tror att ett annat sätt att skapa förtroende på är ett ökat krav på dokumentation. Genom att dokumentera det individuella och gemensamma arbetet ger det ett underlag för de bedömningar, ställningstaganden och ageranden som revisorerna ska göra. Kan man som revisor sakligt visa på vilka grunder ett urval eller granskning skett stärker det relationen till uppdragsgivare, granskningsobjekt och andra intressenter.

Tomkins och revisor 2 har samma uppfattning, de anser att förtroendet växer fram genom att parterna har en regelbunden kontakt mellan varandra. Företagare 1 och 2 har olika bra kontakt med sina revisorer, men de anser ändå att de har förtroende för sin revisor. Företagare 1 har en bra och tät kontakt med sin revisor. Företagare 2 och kontorschefen på banken har inte har så mycket kontakt med revisorerna. Företagare 2 träffar sin revisor bara vartannat år. Han har istället en tätare kontakt med personen som sköter bolagets bokföring. Revisor 3 tycker att det är viktigt att hon agerar på det sättet att hon inger ett förtroende och finns tillgänglig. Hon har samma åsikter som Tomkins och revisor 2.

Förtroende beskrivs på olika sätt. Mayer och Neu beskriver förtroendet på ett likt sätt. Mayer beskriver förtroende som *villigheten* om att ta en risk och således handlar det inte om att ta en risk. Neu beskriver att förtroende tar vid där kunskapen slutar. Det innebär *villigheten* om att ta en risk, eftersom den tar vid när kunskapen slutar. Ser man till att hålla sig uppdaterad och påläst behöver man inte ta riskera något. Brien beskriver förtroendet på ett olik sätt. Enligt Brien har en person endast förtroende till en annan person som kan ställa denne i en sämre situation dvs. förtroende förutsätter att det finns en benägenhet till risk. I relationen mellan revisorn och hans klient utsätter sig båda för en risk. Revisorn är den part som är starkast av dem båda, eftersom klienten inte har lika god kunskap vad gäller revision. Klienten tar då en risk när han väljer en revisor, eftersom han riskerar att revisionen inte blir tillräckligt bra om han hade valt en revisor med bättre kunskap. Företagare 1 tycker inte att han tar någon risk, då samtliga auktoriserade revisorer har en hög kompetens och kan sitt arbete. Företagare 1 delar därmed inte Briens åsikter.

5.2 ANALYSMODELLEN – ETT ANVÄNDBART HJÄLPMEDEL

Diamants uppfattning om revisorns oberoende är att revisorn vid utförande av sitt arbete gör bedömningar och fattar sina beslut på basis av existerande fakta och utan att låta sig påverkas av andra personens vilja eller önsknings. Samtliga respondenter har samma åsikter om att det är viktigt att vara oberoende gentemot sina klienter och uträttar revisionen på ett opartiskt, självständigt och objektivt vis. De anser att oberoende har fått en annan form genom analysmodellen. Ingen av revisorerna ser några svårigheter med analysmodellen.

Analysmodellen är i grund och botten enkel och klar. Alla revisorer anser att analysmodellen är ett bra och ett väl fungerande verktyg för att kunna hantera oberoendet. Revisor 4 anser att analysmodellen delvis uppfyller sitt syfte med att säkerställa sin oberoende ställning. Det gäller att tänka efter när man fyller i modellen, vilket innebär att det gäller att försöka se

saken från många olika synvinklar när man fyller i analysmodellen. Det kan t ex vara frågan om ett noterat bolag med många intressenter och särintressen. Som revisor bör man vara medveten om detta och beakta även sådana aspekter. Analysmodellen har gett revisor 5 ett ökat medvetande om vad som anses vara beroende och inte. Analysmodellen kan inte lösa problem i sig, men revisor 5 ser den som ett bra verktyg. Revisorerna 3, 4 och 5 anser att det svåra med analysmodellen att göra bedömningar om man är oberoende eller inte. Revisor 3 menar att modellen ger signaler om att det finns anledning att ifrågasätta oberoendet. Revisor 5 tror dock att som revisor har man nog i grund och botten en ganska bra känsla för när det är fråga om hot. Under intervjuerna fick vi ett positivt intryck av analysmodellen, en anledning var att modellen ger stöd för att visa det synliga oberoendet. Enligt vår uppfattning bör analysmodellen granskas av en tredje part för att säkerställa det faktiska oberoendet. Vi tycker att analysmodellen är en heltäckande modell, då modellen uppfyller sitt syfte att intyga revisorns oberoende ställning. Debatten har ökat kring revisorns oberoende, det tror vi kommer att stärka revisorns oberoende på längre sikt.

Diamant förutsätter att revisorn ska vara faktiskt oberoende. Ett kriterium enligt Berlin är att revisorn också ska uppfattas som synbart oberoende. Revisor 3 har liknande tankar som Berlin, hon anser att om hon är synlig hos klienten inger det också förtroende. Cassel anser att en revisor har teoretiskt sett såväl både ekonomiska som psykologiska förutsättningar för att vara helt oberoende och att revisorn också agerar därefter. Revisor 3 har också samma uppfattning som Cassel, men anser att som revisor vet man inte alltid om de bedömningar man gör är rätt eller fel, men man kan få RN: s värderingar av det. Kontorschefen på banken har en olik åsikt jämfört med Cassel som anser att revisorn har förutsättningar för att vara helt oberoende. Kontorschefen anser att det kan vara svårt för en revisor att vara helt oberoende i situationer som kommer inom privata sammanhang. Hon menar vidare att trots att revisorn utgår ifrån analysmodellen kan det uppkomma situationer där man tär på gränserna. Det blir då svårt att befinna sig på rätt sida för att behålla sitt oberoende gentemot kunden.

Det finns flera olika hot mot revisorns oberoende. Revisor 4 anser att analysmodellen inte fångar upp alla hot, anledningen till det är att det finns så mycket som händer i världen och det kan förekomma vad som helst som man har svårt att ta ställning till. Revisor 4 får medhåll från revisor 1 och 2 och anser att analysmodellen kanske inte fångar upp alla hot, men långt nog. Revisor 5 tycker att analysmodellen fångar upp alla hot, men bildligt talat så i 99 av 100 fall är det fråga om självgranskningshot och i enstaka fall vänskapshot. Revisor 3 menar att det flesta hot är identifierade i analysmodellen därför vore det svårt att komma på ett annat hot som inte redan finns i analysmodellen. Varken revisor 1, 2 eller 4 kan rangordna hoten, då de anser att inget hot är viktigare respektive mindre viktigare än något annat.

Samtliga revisorer är eniga om att det är väldigt sällan som det förekommer hot och det innebär att det är inte ofta som revisionsbyråerna behöver vidta motåtgärder. Under revisor 1 års tid på byrån har det bara förekommit hot 1-3 gånger och det har aldrig förekommit så länge revisor 4 har arbetat som revisor. Vid större uppdrag kan hot alltid vara aktuellt, men hot förekommer inte på varje uppdrag, enligt revisor 5. Vidare berättar han att när det gäller mindre bolag är det vanligast att hot endast är aktuellt då företag är i behov av stöd i bokslutsprocessen och således inte heller där i varje uppdrag. Vidtar motåtgärder görs i den mån det förekommer hot. Revisor 3, 4 och 5 använder samma motåtgärder när det gäller självgranskningshot och vänskapshot. T.ex. låta revisorerna på byrån byta uppdrag med varandra för att behålla sin ställning som oberoende revisor. I många av de fall då det förekommer hot tar man second opinion från en annan revisionsbyrå eller en annan revisor på samma revisionsbyrå och även andra sakkunniga i ämnet kan få uttala sin åsikt.

Ett annat hot mot oberoendet är att revisorn möter klienterna. Ju längre en revisor väljer att arbeta med samma klient desto närmare relation skapas. Revisorn avgör själv hur länge han vill arbeta med samma klient, eftersom det inte finns någon tid för vad som lämpar sig bäst när det gäller onoterade bolag. Revisorn får istället utifrån sitt professionella omdöme göra en självgranskning om vad som är bäst för båda parter. På de större revisionsbyråerna där revisor 3 och 5 arbetar är genomsnittet att arbeta med samma klient lägre jämfört med de mindre revisionsbyråerna. Revisor 4 som jobbar på en av de mindre byråerna har haft sin äldsta klient sedan han blev auktoriserad revisor år 1981. I situationer där bolag haft sina kunder i 15-20 år anser revisor 5 att man kan ifrågasätta oberoendet, då kan det finnas ett hot mot oberoendet. År 2002 är det år som revisor 5 haft sin längsta klientrelation ifrån och det var ett litet uppdrag. Samtliga revisorer använder analysmodellen för att kontrollera om man är oberoende och kompletterar därefter med egna program. Revisor 5 anser att han genom sitt professionella omdöme känner om han kan ta emot ett uppdrag eller inte. Det är intresseväckande att revisor 4 har haft sin äldsta klient sedan år 1981 och revisor 5 haft sin längsta relation sedan år 2002. Det är en stor skillnad. Vi tycker som revisor 5 och företagarna att man kan ifrågasätta oberoendet hos revisorer som haft sina klienter i 15-20 år. Företagen ska ha möjlighet att välja revisor, men klientrelationerna får inte vara för långa. Vi tycker dock långsiktiga klientrelationer blir bättre med tiden och är ett mål att sträva efter, men det händer dock att relationerna blir för starka och ett hot mot oberoendet. En ny revisor med nya ögon blir dessutom mer verklig. Nackdelen enligt oss är att det blir större kostnader för bolagen, eftersom det tar längre tid för ett bolag att revidera år 1 än efter 10 år. Under första året krävs det mer tid att sätta sig in i bolagets information.

I fråga om revisorns hot mot oberoende har företagarna samma uppfattning. Företagare 1 har bytt revisor två gånger sedan bolaget bildades år 1999 pga. de fick en för nära kontakt med sin revisor. Han anser att det kan finnas hot mot oberoendet om det blir en för personlig kontakt. Företagare 2 har däremot haft samma revisor sedan 1998 då bolaget bildades, eftersom de inte träffar sin revisor lika ofta som företagare 1 gör. Företagarna har samma åsikt som revisor 5, då de är överens om att är revisorn djupt involverad och om det finns ett personligt samband mellan revisorn och klienten kan det vara svårt för en revisor att vara helt oberoende. Skatterevisorn kan inte som enskild tjänsteman ge oss några kommentarer angående hans uppfattning om revisorns oberoende. Det ska istället utredas internt inom Skatteverket. Vi tycker att revisorer som inte kan hålla sig oberoende, faktiskt och synbart, ska vidta motåtgärder. Revisorer borde tänka efter ordentligt innan de tar på sig ett uppdrag från en klient. Det kan dock vara svårt att avgöra när oberoendet blir ett hot. Vi tycker inte att det är rimligt att en revisor är fullständigt oberoende. Vi tror att ett sätt att stärka oberoendet är att man kan förbjuda revisionsbyråerna att erbjuda andra tjänster än revision. Nackdelen är att oftast ser de mindre revisionsbyråerna dessa tjänster en stor inkomstkälla.

Ett hot som vi anser är särskilt påfallande är hotet om penningbegär, som vi tror ökar när revisionsbyråerna blir större och risken ökar då också för att revisorerna blir mindre beroende av enskilda klienter. Det kan även medföra att förtroendet försvagas om revisionsbyrån blir större och revisorn tar på sig fler och fler uppdrag. Resultatet kan tillslut bli att revisorn inte gör en lika noggrann revision som tidigare och förtroendet gentemot klienterna således minskar. En situation, som enligt oss, kan göra revisorn beroende av sin klient är att revisorn har en stark dominerande kund. Revisorn tar då risken att bli allt för ekonomisk beroende av en klient. Vi tror att det är en större risk hos nyetablerade revisorer och mindre revisionsbyråer. Enligt vår mening är det viktigt att revisorn är både faktiskt och synbart oberoende. Vi tycker som Holmquist att det är betydligt svårare att göra något åt det synbara

oberoende, för att vem som helst kan påstå att en revisor verkar beroende för att han eller hon ser det på det sättet. Hur omgivningen uppfattar revisorns oberoende har således också betydelse. Vi anser därför att det är viktigt att hålla allt umgänge med klienterna på en professionell nivå. Enligt vår mening är det inte möjligt att revisorn är oberoende helt i förhållande till sin klient. Det är trots allt klienten som i slutändan står för revisorns lön. En effektiv revision bygger dessutom på ett bra samarbete och kontakt mellan klienten och revisorn, vilket gör det svårt att vara helt oberoende.

Vi frågade revisorerna hur de tänkte innan analysmodellen lagstiftades. Vi fick till svar från samtliga revisorer att de haft samma rutiner vad gäller oberoende även innan analysmodellen lagstiftades. Revisor 3 säger att skillnaden var bara att tidigare fanns det i huvudet, men nu finns det både i huvudet och på papper. Revisor 3 tydliggör dock att även innan analysmodellen lagstiftades skulle hon inte revidera sin bästa väns företag eller revidera företag där hon ägde aktier. En annan skillnad enligt revisor 5 är att det inte har varit utformade på samma sätt som tidigare. Revisor 5 berättar vidare att innan lagstiftningen var det inte lika klart vad de fick göra och inte fick göra. Han menar på att det tolererades mer innan lagstiftningen ägde rum. Vidare säger han att tänkandet kring analysmodellen fanns nog i grund och botten och att den nu bara har kompletterats. Något som vi reagerar över är att samtliga revisorer haft samma rutiner vad gäller oberoende även innan analysmodellen lagstiftades. Vi förstår att innan lagstiftningen var det inte lika klart vad de fick göra och inte fick göra, som revisor 5 berättade för oss. Tidigare fanns det i huvudet, men nu finns det både i huvudet och på papper, vilket vi också tycker är bra.

6. SLUTSATS

I de ovanstående kapitlen har vi belyst förtroendet för revisorer och vad som skapar förtroende för dem. Vi har även belyst vad revisorer gör för att skapa förtroende hos sina klienter. I detta kapitel summeras uppsatsen i en slutsats och det ges ett förslag till fortsatt forskning.

Efter uppsatsens skrivande har vi fått en fördjupad kunskap i revisionsyrket och om analysmodellen. Vi tycker att det har varit lärorikt och intressant att intervjua samtliga respondenter och även läst litteratur inom området. Innan uppsatsens skrivande trodde vi både att revisorerna inte kunde vara helt oberoende mot sina klienter. Efter uppsatsens slut är det fortfarande vår uppfattning. Under uppsatsens gång har vi sett att de är flera olika faktorer som skapar förtroende.

- Förtroende som finns för revisorer är en fråga som uppmärksammas obetydligt bland intressenter som skattherevisorn och bankchefen.

Både skattherevisorn och kontorschefen på banken har svårt att uttala sig i frågan om oberoende och förtroende, då dessa begrepp normalt inte är något jobbar med och begrundar över. Bankchefen har dock en positiv uppfattning i fråga om det förtroende som hennes klienter har för sin revisor, vilket innebär att hon anser att det är revisorernas kompetens som skapar förtroende. Kontorschefen på banken tycker att det är viktigt att en revisor är oberoende, men eftersom oberoendet inte kontrolleras tolkar vi det som att intresset för frågan är litet. Det kan dock finnas flera orsaker till varför inte oberoende kontrolleras. Det kan t.ex. ha sin grund i att kontorschefen förlitar sig på att revisorer jobbar oberoende och att det därmed skulle vara en självklarhet.

- Frågan gällande oberoende och förtroende är svår och komplex och ska utredas internt inom Skatteverket. Innan dess kan den enskilde tjänstemannen inte yttre sig i frågan.

Skattherevisorn anser att frågan är svår och komplex och ska därför utredas internt hos Skatteverket. Som enskild tjänsteman ger han oss inget svar på frågan. Avsaknaden av tydliga svar uppfattar vi inte som att skattherevisorn tycker att oberoende i sig skulle vara oviktigt. Ett tydligt ställningstagande från denna instans hade kunnat berika vår uppsats. Vi tror samtidigt att det är nödvändigt att Skatteverket, i egenskap av kontrollorgan, antar en tydlig policy som kan kommuniceras ut till de berörda.

- Inom näringslivet råder det en allmän uppfattning om att revisorer har ett gott förtroende.

Vi tolkar det som att de utgår ifrån att revisorn har ett förtroendeuppdrag och de ifrågasätter inte förtroendet som är en grundförutsättning för revisionsyrket. Inom näringslivet råder det en allmän uppfattning om att revisorer har ett gott förtroende och vi tror att det är denna uppfattning som även skattherevisorn och kontorschefen har tagit del av. I nuläge finns det inte något motiv till att kontrollera oberoendet på annat än det redan etablerade då det betraktas som tillfredsställande och tillräckligt. Skattherevisorn talar inte om förtroendet för sin del utan för bankens del. Han menar att ett reviderat företag är en garant för banken, vilket betyder att när revisorerna har gjort sitt arbete så skapas det förtroende. Kontorschefen på banken håller

med honom och säger att de kan känna sig tryggare med en fackmässig överblick i deras ekonomi när en revisor har tittat på materialet. Tystnadsplikten är något som skapar förtroende hos skatterevisorn. Revisorer har tystnadsplikt och det har också skatterevisorer mot bakgrund av reglerna i förvaltnings- och i sekretesslagen.

- Det som skapar förtroende är revisorernas kompetens, noggrannhet och att balansen mellan oberoende och förtroende hanteras på ett skickligt sätt.

Då det gäller företagen så anser de att det är viktigt att revisorer är oberoende och uträttar revisionen på ett opartiskt, självständigt och objektiva sätt. De är eniga om att det är svårt för revisorn att vara oberoende om han själv är involverad i det företag han reviderar eller har ett personligt samband med klientens företrädare. Det som skapar förtroende är revisorernas kompetens, noggrannhet och att balansen mellan oberoende och förtroende hanteras på ett sätt som leder till att jobbet kan utföras på korrekt sätt och att båda parter är tillfredställda.

- Affärsmässig professionalism resulterar i att förtroende för revisorer skapas.

Enligt samtliga revisorer så krävs det en enorm kompetens och oberoende hos revisorer för att revisionen ska uppfylla sitt syfte. Det handlar om att alltid göra ett bra arbete för att behålla det redan skapade förtroende. Därutöver handlar det om att vårda relationen med klienterna väl. Det gäller att alltid vara uppdaterad i fråga om förändringar och nyheter. Inte minst gäller det att revisorerna hanterat tystnadsplikten på ett korrekt sätt. Den som får förtroende förtjänar också det, vilket i sin tur leder till ett ömsesidigt beroendeförhållande mellan parterna.

- Analysmodellen är ett användbart hjälpmedel för att skapa förtroende hos klienterna.

Vi fick ett positivt intryck av analysmodellen under intervjuerna, en anledning var att modellen ger stöd för att bevisa det synliga oberoendet. Analysmodellen är ett bra verktyg för att den direkt håller i schack oberoendet som på sikt kan ses som ett förtroendeskapande medel. Det är ett speciellt förhållande som råder mellan revisorer och klienter. Vi anser att oberoende är en nyckel till att skapa förtroende mellan dessa parter. Om revisorer är så pass professionella i sitt yrkesutövande och hanterat oberoendet på ett korrekt sätt så ingår de signaler som gör att klienter förlitar sig mer och mer på sin revisors skicklighet och kompetens. Oberoende och förtroende befinner sig i balans, något som bör eftersträvas. Revisorerna ser inte balansen i sig som någon svårighet, då de inför varje uppdrag använder sitt professionella omdöme och ställer sig frågan om de kan ta emot uppdraget eller inte. Här kommer även analysmodellen in som ett bra verktyg.

- Det är inte möjligt för revisorn att vara helt oberoende i relation till sin klient

Vi anser att det är viktigt att allt umgänge med klienterna hålls på en professionell nivå. Enligt vår uppfattning är det en omöjlighet och en utopi för revisorn att vara helt oberoende i relation till sina klienter. Det är trots allt klienten som betalar ut revisorns lön för det arbete som han utfört. En effektiv revision bygger dessutom på ett bra samarbete och ständig kommunikation mellan klienten och revisorn, vilket gör det svårt att vara helt oberoende. Det är dock viktigt att det råder en balans mellan oberoende och förtroende, eftersom ett för starkt förtroende kan innebära ett hot mot oberoendet. Oberoende av en stor betydelse för förtroendet, dvs. den ena är i ett symbiosförhållande med den andra.

Vi menar således att det finns ett motsatsförhållande. För att revisorn ska kunna utföra sitt arbete på ett fackmannamässigt sätt måste han ha en nära kontakt med sin klient. Finns inte den kontakten blir arbetet inte utfört på ett tillfredställande sätt. Samtidigt leder den nära kontakten till att en relation utvecklas mellan revisorn och klienten. Det är just den relation som i sin tur utgör ett hot mot oberoendet.

Vi tycker att syftet med denna uppsats är uppfyllt, då vi har belyst frågan gällande förtroendet för revisorer på ett utförligt sätt. Respondenterna har givit oss svar på våra frågor. Slutligen har vi kommit fram till den viktigaste aspekten i det hela, nämligen att revisor ska se till att det råder en balans mellan oberoende och förtroende, något som vi har diskuterat i uppsatsen.

6.1 FÖRSLAG TILL FORTSATT FORSKNING

Det föreslås att det ska vara frivilligt med revision för småföretag från och med 1 juli år 2010. Om revisionsplikten avskaffas och de småföretagen har möjlighet att *välja* om de vill ha revision eller inte vore det intressant att undersöka hur revisionsbyråerna kommer arbeta för att skapa och behålla förtroende för att få småföretagen att fortsätta *välja* revision.

7 KÄLLFÖRTECKNING

OFFENTLIGT TRYCK

Prop. 2000/01:146 Oberoende, ägande och tillsyn i revisionsverksamhet

Prop. 1997/98:99 Aktiebolagets organisation

LITTERATUR

Andersson, B-E, 1985: *Som man frågar får man svar – en introduktion i intervju- och enkätteknik*. Kristianstad: Rabén och Sjögren

Artsberg, K, 2003: *Redovisningsteori – policy och – praxis*. 2 uppl. Malmö: Liber Ekonomi

Backman, J, 2008: *Rapporter och uppsatser*. 2 uppl. Lund: Studentlitteratur

Cassel, F, 1996: *Den reviderade revisorsrollen – en oren berättelse*. Stockholm: Nerenius & Santéus Förlag

Denscombe, M, 2000: *Forskningshandboken*. Lund: Studentlitteratur

Diamant, A, 2004: *Revisors oberoende. Om den svenska oberoende regleringens utveckling, dess funktion och konstruktion*. Uppsala: Iustus Förlag

Ejvegård, R, 2003: *Vetenskaplig metod*. 3 uppl. Lund: Studentlitteratur

FAR, 2006: *Revision – En praktisk beskrivning*. 2 uppl. Stockholm: FAR Förlag

Flint, D, 1988: *Philosophy and Principles of Auditing – An Introduction*. Basingstoke: McMillan Education LTD (ISBN: 033311159)

Holme I, Solvang B, 1997: *Forskningsmetodik om kvalitativa och kvantitativa metoder*. 2 uppl. Lund: Studentlitteratur

Häger, B, 2007: *Intervjuteknik*. Stockholm: Liber

Gustavsson, B, 2003: *Kunskapande metoder inom samhällsvetenskapen*. Lund: Studentlitteratur

Independens Standards Board (ISB) – *Statement of Independence Concept – A Conceptual Framework for Auditor Independence*, Exposure Draft November 2000, ED 00-2 (citeras ISB – ED 00-2)

Jacobsen, D, 2002: *Vad, hur och varför: Om metodval i företagsekonomi och andra samhällsvetenskapliga ämnen*. Lund: Studentlitteratur

Johansson I-L, Jönsson S, Solli, R, 2006: *Värdet av förtroende*. Lund: Studentlitteratur

Johansson S-E, Nyström, B, Rydström E, 1987: *Revision – kontroll, effektivitet och utveckling*, Malmö: Liber

Johansson S-E, Häckner E, Wallerstedt E, 2005: *Uppdrag revision – revisorsprofessionen i takt med förväntningarna*, Stockholm: SNS Förlag

Lindholm, S, 1999: *Vägen till vetenskapsfilosofin*. Lund: BTJ Tryck

Lundahl U, Skärvad P-H, 2007: *Utredningsmetodik*. 13 uppl. Malmö: Liber

Moberg, K, 2006: *Bolagsrevisorn*. 3 uppl. Stockholm: Nordstedts Juridik

Patel R, Davidson B, 2003: *Forskningsmetodikens grunder – att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. 3 uppl. Lund: Studentlitteratur

Repstad, P, 1999: *Närhet och distans*. 3 uppl. Lund: Studentlitteratur

SRS, 2002: *Vägledning för revisorer – Analysmodellen*, Stockholm: Svenska Revisorssamfundet SRS

Strömquist, S, 2006: *Uppsatshandboken*. 4 uppl. Uppsala: Hallgren och Fallgren

ARTIKLAR

Berlin, S, 1978: *Revisors oberoende*. Balans nr 9, s. 19-21

Brännström, D, 2004: *Det krävs ökad tydlighet och mer långtgående åtgärder!* Balans nr 4, s.41-42

Hart C.W, Johnson M.D, 1999: *A framework for developing trust relationships*. Marketing Management Vol. 8 No 1, s. 20-22

Hart C.W, Johnson M.D, 1999: *Growing the trust relationship*. Marketing Management Vol. 8 No 1, s. 8-19

Holmquist, B, 2002: *”Det ska inte få hända i Europa, inte med våra nya regler”*, Balans nr 2, s.5-7

Holmquist, B, 2001: *Samtalsrefererat av Holmquist*, Balans nr 10 s. 21-27

Engerstedt U, Strömquist A, *Revisorns opartiskhet och självständighet*, Balans 10/2003, s.36-41, s.36-41

Tomkins, C, 2001: *Interdependencies, trust and information in relationships, alliances and networks*. Accounting, Organizations and Society Vol. 26 No 2, s.161-191

Langstedt, L, 1999: *Revisorns kompetens och oberoende*, Balans nr 2, s.22-24

Mayer, R.C, Davis J.H, Schoorman F.D, 1995: *An integrative model of organizational trust*. The academy of management review, Vol. 20 No 3, s. 709-734

Neu, D, 1991: *Trust, impression management and the public accounting profession*. Critical perspectives on accounting, Vol. 2 No 3 s. 295-313

Brien, A, 1998: *Professional ethics and the culture of trust*. Journal of business ethics, Vol. 17 No 4, s. 391-409

ELEKTRONISKA KÄLLOR

Affärsvärlden, 2002: *Enron, Kreuger och krascherna*. (2009-04-14)
<http://www.affarsvarlden.se/hem/nyheter/article253548.ece?service=print>

Finansinspektionen, 2002, *Enron – lärdomar för finansiell tillsyn?* (2009-04-14)
http://www.fi.se/upload/20_Publicerat/30_Sagt_och_utrett/30_Skrivelser/2002/analys_enron_020423.pdf

Almgren, J. 2002: *Revisorer tvingas bort i spåren av Enron-härvan*. (2009-04-14)
http://wwwc.svd.se/dynamiskt/naringsliv/did_2371029.asp

Melén, J. 2006: *Långa fängelsestraff väntar Enron-cheferna*. (2006-05-25)
<http://www.aftonbladet.se/ekonomi/article380896.ab>

http://www.12manage.com/description_corporate_governance.html (2009-04-16)

UPPSATSER

Karlsson, E, Svensson, A. 2006: *Revisors oberoende – tre olika perspektiv*.
<http://www.upsatser.se/upsats/243fbe0154/> (2009-03-28)

Christoffersson, L, Emanuelsson, J, Ryvallius, A. 2002: *Analysmodellen – ett ökat förtroende för revisorn?* D-uppsats, Göteborgs Universitet
<http://www.upsatser.se/om/louise+christoffersson/> (2009-03-28)

OPUBLICERADE KÄLLOR

Wedin, Annika – auktoriserad revisor hos Öhrlings PricewaterhouseCoopers och gästföreläsare, Föreläsning lagstiftning och regelverk för revision, (2005-11-05, Högskola i Gävle, Koncernredovisning CD)

INTERVJUER

Företagare 1

Företagare 2

Kontorschef på bank

Revisor 1

Revisor 2

Revisor 3

Revisor 4

Revisor 5

Skatterevisor på Skatteverket

Bilaga 1 - Frågor till revisorerna

Bakgrund

1. Hur länge har du arbetat som revisor?
2. Är du godkänd eller auktoriserad revisor?
3. Hur länge brukar du normalt jobba med samma klient?
4. Hur lång tid har din längsta klientrelation varit?

Oberoende

5. Vad har du för uppfattning om revisorns oberoende?
6. Ser du något hot mot oberoendet?
7. I vilka situationer anser du att oberoendet är viktigast?
8. I vilka situationer kan det vara svårt för en revisor att vara helt oberoende?

Analysmodellen

9. Vad anser du vara svårast att utföra i analysmodellen?
10. Anser du att analysmodellen uppfyller sitt syfte att säkerställa sin oberoende ställning?
11. Anser du att analysmodellen fångar upp alla hot?
12. Hur testade du ditt oberoende innan analysmodellen lagstiftades?
13. Är det något hot som är viktigare respektive mindre viktigare än de andra hoten?
14. Hur vanligt är det att det förekommer hot?
15. Hur ofta får du vidta motåtgärder?

Förtroende

16. Vad anser du vara förtroende i din roll som revisor?
17. Hur gör du för att behålla förtroendet?
18. Känner du dina klienter väl?
19. Vilka faktorer tror du behövs för att dina klienter ska känna förtroende för dig?
20. Vilka faktorer får dig att känna förtroende för en klient?
21. Vilka faktorer skulle få dig att tappa förtroendet för en klient?

Bilaga 2 - Frågor till skatterevisorn på Skatteverket

Bakgrund

1. Hur länge har du arbetat på Skatteverket?
2. Vad har du för ansvarsområden/arbetsuppgifter?

Oberoende

3. Vad har du för uppfattning om revisorns oberoende?
4. Ser du något hot mot oberoendet?
5. I vilka situationer anser du att oberoendet är mest hotat?
6. Gör du något för att kontrollera revisorns oberoende?
7. I vilka situationer tror du att det kan vara svårt för en revisor att vara helt oberoende?

Förtroende

8. Vad har du för allmän uppfattning när det gäller förtroende?
9. Vad har du för uppfattning då det gäller revisorns förtroende vid uppdrag?

Bilaga 3 – Frågor till företagarna

Bakgrund

1. Hur länge har du drivit ditt aktiebolag?
2. Inom vilken bransch driver du ditt aktiebolag?

Oberoende

3. Vad har du för uppfattning om revisorns oberoende?
4. I vilka situationer tror du att det kan vara svårt för en revisor att vara helt oberoende?

Förtroende

5. Vad har du för allmän uppfattning när det gäller förtroende?

Bilaga 4 - Frågor till kontorschefen på banken

Bakgrund

1. Hur länge har Du jobbat med bolagskrediter?
2. Vad har du för ansvarsområden/arbetsuppgifter?

Oberoende

3. Vad har du för uppfattning om revisorns oberoende?
4. Ser du något hot mot oberoendet?
5. I vilka situationer anser du att oberoendet är mest hotat?
6. Gör du något för att kontrollera revisorns oberoende?
7. I vilka situationer tror du att det kan vara svårt för en revisor att vara helt oberoende?

Förtroende

8. Vad har Du för uppfattning när det gäller förtroende allmänt?
9. Vad har du för uppfattning då det gäller revisors förtroende vid uppdrag?

10. Vad tror du kommer att hända om förslaget med slopad revisionsplikt för mindre företag blir aktuellt. På vilket sätt tror du att det kommer att påverka kreditgivarens förtroende för sina kunder och hur påverkar det förtroendet mellan banken och kunden som redan är uppbyggt?